

Impacte de la desaparició de la P.S.S

Estudi encarregat per la Secretaria General de Joventut i l'Observatori Català
de la Joventut

Novembre de 2000

RPEEO 163

Registre Públic d'Enquestes i d'Estudis d'Opinió de la Generalitat de Catalunya
Decret 25/1998, de 4 de febrer

L'IMPACTE DE LA DESAPARICIÓ DE LA PSS A CATALUNYA

Informe elaborat per la *Comissió d'estudi i seguiment de l'impacte de la desaparició de la prestació social substitutòria*

Barcelona, novembre de 2000

INDEX

Informe de la Comissió

1.1. Procediment	3
1.2. Balanç de la PSS	6
A. Qüestions prèvies	6
B. Balanç general	6
C. Pros i contres	7
D. El futur	8
1.3. Efectes de la desaparició de la PSS	10
A. Valoració general	10
B. Els nous escenaris	10
1.4. Possibles respostes	12
A. Actuacions immediates	12
B. Consideracions de fons	12

Documents adjunts

- Ordre de 13 de setembre de 1999, de creació de la Comissió d'estudi i seguiment de l'impacte de la desaparició de la PSS (Document 1) ... 15
- Ordre de 29 de juny de 2000, per la qual es modifica l'Ordre de 13 de setembre, de creació de la Comissió d'estudi i seguiment de l'impacte de la desaparició de la PSS (Document 2)..... 18
- Principals conclusions del Mapa de les funcions dels objectors a les entitats amb Prestació Social Substitutòria, fet per l'Institut DEP (Document 3) 20
- Síntesi de les principals dades del Mapa de las funcions dels objectors a les entitats amb Prestació Social Substitutòria, fet per la Sra. Laura Giménez, sociòloga (Document 4)..... 36
- Resum de l'estudi "Impacte de la supressió de la Prestació Social Substitutòria a les entitats catalanes (Document 5)..... 41
- Síntesi de l'Informe sobre el servei civil: les experiències de França, Itàlia, Alemanya i els Estats Units (Document 6) 47

Documents annexos

Estudis

- Mapa de les funcions dels objectors a les entitats amb prestació social substitutòria. Fet per l'Institut DEP (Annex 1).
- Impacte de la supressió de la prestació social substitutòria a les entitats catalanes. Fet per la Dra. Núria Font, de la Universitat Autònoma de Barcelona (Annex 2).
- Informe sobre el servei civil: Les experiències de França, Itàlia, Alemanya i els Estats Units. Coordinat pel Sr. Marc Dueñas, membre del Centre d'Estudis de Temes Contemporanis i cap d'Edició de la revista *Idees* (Annex 3).

Altres documents

- Seminari sobre el Tercer Sector. Ponència dels Srs. Joan Subirats i Ricard Gomà. Sistematització de les aportacions realitzades pels participants en els seminaris.
Sra. Laura Giménez (Annex 4).

1.1. PROCEDIMENT

La Comissió d'estudi i seguiment de l'impacte de la desaparició de la PSS fou creada pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya segons ordre del dia 13 de setembre de 1999 (**Document 1**).

En formen part els següents membres:

- Senyora **Rosa M. Pujol i Galobart**, secretària general de Joventut. Secretaria General de Joventut.
- Senyora **Pilar París i Pujol**, cap de l'Observatori Català de la Joventut (e. f.). Secretaria General de Joventut.
- Senyora **Maite Banqué i Castel**, cap de Gabinet d'Assistència Tècnica i Organització. Departament d'Economia, Finances i Planificació.
- Senyora **Olga Campmany i Casas**, subdirectora general de Formació Professional Ocupacional. Departament de Treball.
- Senyor **Àngel Castiñeira i Fernández**, director del Centre d'Estudis de Temes Contemporanis. Departament de la Presidència.
- Senyor **Josep Lluís Cleries i González**, director general d'Acció Cívica. Departament de Benestar Social.
- Senyor **Josep M. Esquirol i Calaf**, professor del Departament de Filosofia Teorètica i Pràctica. Universitat de Barcelona.
- Senyor **Rafael Grasa i Hernández**, professor del Departament de Dret Públic i Ciències Historicojurídiques. Universitat Autònoma de Barcelona.
- Senyora **Mercè Izquierdo i Aymerich**, vicerectora d'Estudiants i Promoció Cultural. Universitat Autònoma de Barcelona.
- Senyor **Josep M. Lozano Soler**, cap del Departament de Ciències Socials. ESADE.
- Senyor **Amand Calderó i Montfort**, subdirector general d'Afers Penitenciaris fins al mes de juny. Posteriorment és nomenada la senyora **Mercedes Sánchez i Gómez** en representació del Departament de Justícia.
- Senyor **Jordi Sánchez i Picanyol**, director adjunt. Fundació Jaume Bofill.
- Senyor **Joan Subirats i Humet**, catedràtic del Departament de Ciències Polítiques de l'Administració. Universitat Autònoma de Barcelona.
- Senyor **Josep M. Terricabras i Nogueras**, catedràtic del Departament de Filosofia. Universitat de Girona.
- Senyor **Eduard Vallory i Subirà**, representant del Consell Nacional de la Joventut de Catalunya.
- Senyor **Alfred Vernis i Domènech**, professor del Departament de Política d'Empresa. ESADE.

D'acord amb les funcions atorgades a la Comissió (art. 3.1), es presenta aquest informe valoratiu amb caràcter no vinculant. L'informe complementa els diversos estudis previs encarregats per la mateixa Comissió a diversos experts.

Aquests estudis són

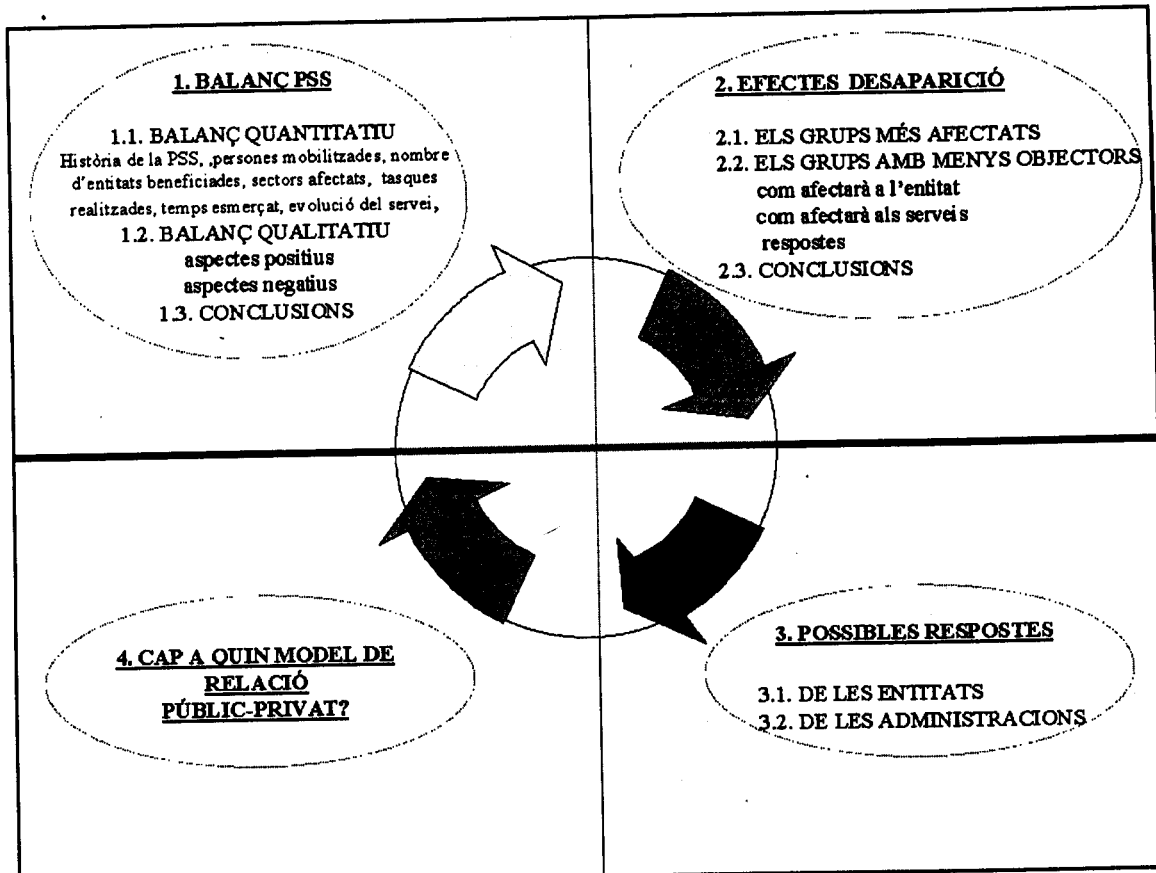
- Mapa de les funcions dels objectors a les entitats amb Prestació Social Substitutòria. Realitzat per l'Institut DEP (Annex 1).
- Impacte de la supressió de la Prestació Social Substitutòria a les entitats catalanes. Realitzat per la Dra. Núria Font, de la Universitat Autònoma de Barcelona (Annex 2).
- Informe sobre el servei civil: les experiències de França, Itàlia, Alemanya i els Estats Units. Coordinat pel Sr. Marc Dueñas, del CETEC (Annex 3).

També s'aporta com a document el treball que es va fer en el marc d'un seminari organitzat per la Universitat Autònoma de Barcelona i la Fundació Jaume Bofill i que vol ser una contribució a l'elaboració del Llibre Blanc sobre el Tercer Sector.

- Sistematització de les aportacions dutes a terme en el marc del Seminari sobre el Tercer Sector. Fet pels Srs. Joan Subirats i Ricard Gomà i la Sra. Laura Giménez (Annex 4).

La Comissió valora altament el contingut d'aquests estudis, sense els quals no hauria tingut sentit la seva tasca, i en recomana la publicació i difusió.

Tal com consta en el gràfic 1, el sistema de procediment de la Comissió ha diferenciat quatre quadrants o estadis diferents d'abordatge de la qüestió (1. Balanç de la PSS, 2. Efectes de la seva desaparició, 3. Possibles respostes, 4. Cap a quin model de relació públic-privat?) i s'ha centrat principalment en els dos primers, però els punts que es desprenguin dels quadrants 3 i 4 també són rellevants. Tot i que la Comissió té per objecte estudiar els efectes de la desaparició de la PSS, i no pròpiament el Servei Civil en qualsevol de les seves concepcions possibles, és cert que l'avantprojecte de llei sobre el Servei Civil, impulsat pel Departament de Benestar Social el febrer de 1999, ha estat planant pel rerafons de la feina de la Comissió.

Gràfic 1

1.2. Quadrant 1: Balanç de la PSS

A. Qüestions prèvies

1. El procés d'incorporació obligatòria dels joves al Servei Militar de les Forces Armades espanyoles ha comportat en els darrers quinze anys la presència d'un nombre creixent d'objectors de consciència. Aquests objectors han optat, bé per acollir-se com a *prestadors* a l'alternativa legal de la Prestació Social Substitutòria, bé per declarar-se *insumisos* i rebutjar, d'aquesta manera, qualsevol opció alternativa al compliment del Servei Militar.
2. Per dur a terme el treball sobre l'impacte de la desaparició de la PSS a Catalunya, la Comissió s'ha trobat amb un problema de pertinença: calia disposar d'un conjunt de dades que o bé no estaven disponibles o bé no s'havien sistematitzat mai. Aquesta dificultat d'accés a la informació ens fa aconsellar que, per a casos semblants, es creïn, des de les administracions públiques catalanes, mecanismes estables d'estudi i sistematització de les dades relacionades amb les activitats socials.
3. La Comissió, en general, no ha indagat què ha representat per al prestador la PSS –què li ha passat o què li hauria de passar a la gent que ha fet la PSS– sinó que, tal com se li va encarregar, s'ha centrat en l'impacte social i associatiu que ha tingut la seva contribució. Resta per estudiar, doncs, l'impacte valoratiu que hagi tingut en el prestador haver fet la PSS. No ens hem plantejat el grau de satisfacció del prestador i les conseqüències que la PSS ha tingut en la seva trajectòria posterior, però considerem que aquest seria un estudi interessant que l'Administració hauria de tenir en compte.

B. Balanç general

4. Tot i que en aquest balanç ens fixarem en les conseqüències socioassistencials de la desaparició de la PSS, cal tenir present que, des d'un punt de vista ideològic, un dels elements clau de la seva valoració rau en el sentit *obligatori* de l'acció del prestador i en la institució i situació concretes que l'originen, més que no pas en el contingut i els efectes de la seva tasca. Això vol dir que –com desenvolupem en el punt 7– en la valoració general de la PSS i en la visió pública que se n'ha fet, no podem fixar-nos només en els resultats positius o negatius obtinguts, sinó també en la manera com aquella ha estat percebuda per la ciutadania; percepció inevitablement lligada a les reaccions negatives contra el Servei Militar Obligatori –tant perquè es tractava d'un servei *militar*, com també perquè no deixava de ser *obligatori*– i a la difícil relació que tradicionalment ha existit entre les Forces Armades espanyoles i una part dels joves catalans. Cal recordar que l'incompliment de la PSS --malgrat que fos definida com una prestació de caire *social*--estava també sancionat penalment.

5. Durant la seva existència, la PSS s'ha convertit en un mecanisme habitual d'ajuda per a entitats sense finalitat de lucre [a partir d'ara *entitats*] i per a les administracions, tot i que el seu impacte està repartit de manera desigual entre elles.
6. D'acord amb els estudis encarregats, les diverses administracions reben més del 50% dels prestadors. Això desvetlla diversos interrogants. Potser la PSS no ha beneficiat tant les entitats com les administracions públiques. Cal preguntar-se si realment els objectors havien d'anar a fer la PSS a les administracions o no, o bé si les entitats disposaven de la voluntat i d'una oferta variada i regular d'acollida dels prestadors.
7. La barreja d'obligatorietat i voluntarietat adherida a la figura de la PSS ha provocat moltes discussions des dels seus orígens; de fet, hi ha hagut entitats que han prescindit dels prestadors per motius ideològics –com ara les accions impulsades pels moviments d'insubmisos– que tenen el seu origen en la crítica de l'obligatorietat. Com que el prestador feia la seva tasca dintre d'un projecte de voluntariat, hi pot haver hagut la percepció que l'objector era un voluntari, per més que no ho fos.
8. Ateses aquestes circumstàncies d'obligatorietat, en alguns casos la PSS ha beneficiat tant el prestador del servei com l'Administració o l'entitat local que el rebia. Quan ha estat possible, la proximitat geogràfica entre la residència del prestador i l'entitat local ha contribuït a buscar l'establiment d'acords favorables per a ambdues parts.
9. Les dades recollides en els informes dels experts indiquen que l'impacte de la desaparició de la PSS està desigualment repartit entre les entitats i que la majoria d'elles no se'n veuran afectades. Això, en canvi, pot ser un problema per a algunes entitats del sector de Serveis Socials. Els serveis d'acompanyament és un dels que més sofrirà l'impacte de la desaparició de la PSS. Hi ha alguns serveis que potser es podrien contractar o professionalitzar definitivament, com ara gestors culturals i mediadors d'integració de discapacitats. En qualsevol cas, amb la informació recollida, la Comissió considera que les administracions poden suplir aquests tipus concrets de tasques assistencials amb estudiants en pràctiques o bé amb altres alternatives semblants. –Un exemple del que estem dient el trobem a la UAB. Gràcies als objectors, s'ha pogut iniciar un acompanyament dels estudiants discapacitats tot i que des de fa un cert temps aquest servei ja no el fan objectors.

C. Pros i contres

10. Hi ha hagut entitats que han considerat els prestadors com a mà d'obra barata o com un simple recurs humà. No hi ha hagut, en general, una preocupació pel perfil personal i professional del prestador ni per la seva motivació. Això ha provocat l'efecte pervers que, en alguns casos, s'hagi arribat a tractar els voluntaris seguint el model PSS. No deixa de sobtar que

la valoració de l'associacionisme per part de la societat catalana sigui la mateixa de fa deu anys, tenint en compte que des de l'any 1995 al 1999 va haver-hi 70.355 joves en actiu fent la prestació en entitats del món associatiu.

11. També hi ha hagut prestadors que després del servei obligatori han continuat la seva tasca com a voluntaris. Això vol dir que algunes de les tasques desenvolupades en la PSS han contribuït a transformar la visió i les actituds d'alguns objectors.
12. La tasca dels prestadors ha servit per detectar i impulsar nous filons d'ocupació allà on han estat destinats. Es poden dividir les feines que feien els prestadors de serveis en tres grans grups: tasques assistencials, tasques administratives i diversos. En molts casos cal parlar més de "petits filons" que de "filons" d'ocupació –com ara el prestador que es fa càrrec de la revista d'una associació, el gestor cultural o el mediador d'integració de discapacitats–. I cal tenir molta cura a l'hora de decidir què és una feina socialment útil i què no ho és. Des del punt de vista del mercat de treball, aquests nous filons s'han de consolidar encara professionalment i contractualment. (vid. punt 16).
13. La PSS ha fet emergir i ha permès detectar necessitats assistencials, tot i que també ha consolidat moltes necessitats d'estructura –administratives–, i no tant de servei. Però, al mateix temps, els prestadors han contribuït a la creació de nous serveis i a la millora de la qualitat d'alguns que ja existien.
14. La PSS ha passat de ser una innovació (perquè era una alternativa al servei militar) a ser vista com un problema. Hi ha hagut un canvi espectacular en la valoració de la PSS. Aquest canvi ha recorregut ràpidament les següents etapes: a) un èstadi inicial contra la llei, b) el descobriment dels seus aspectes innovadors, c) l'assumpció i la integració de la PSS en la mecànica del dia a dia, i d) la denúncia i crítica de les seves limitacions i contradiccions.

D. El futur

15. La desaparició del Servei Militar Obligatori obre nous escenaris. Aquesta possibilitat cal aprofitar-la. La desaparició de la PSS és una oportunitat per calibrar les diferències entre les opcions voluntàries i les obligatòries, perquè ideològicament la PSS havia accentuat la confusió entre, d'una banda, oferir un servei com a conseqüència d'una obligatorietat i, de l'altra, obtenir-lo com a resultat de la convicció de la persona. De cara al futur, la Comissió detecta una feina pendent: estudiar si convé suplir l'element d'obligatorietat per la promoció d'una nova cultura pública, una nova manera d'entendre la participació ciutadana basada en aquelles opcions que fomenten la voluntarietat com a camí per assegurar la corresponsabilitat social i el compromís ciutadà. La Comissió creu que la corresponsabilització haurà d'arribar majoritàriament, no pas per l'amenaça de la sanció o la compulsió, sinó pel desenvolupament d'una nova cultura que treballi l'àmbit

de les conviccions ciutadanes i que transformi els seus hàbits i les seves pràctiques públiques. En aquest camí cap a la institucionalització de la corresponsabilitat social, les administracions catalanes disposen d'un ventall de solucions. Poden optar per *reforçar* els diversos serveis d'associacionisme i de voluntariat ja existents o bé, a més, poden *crear-ne* de nous incorporant-hi, si s'escau, un ampli i controlat sistema d'incentius adreçat tant a les entitats com als seus agents. –La figura del Servei Civil és, en aquest sentit, una més dins el conjunt de solucions possibles. La importància i el desplegament d'aquesta figura en diversos països pot ser consultada en l'estudi coordinat pel Sr. Marc Dueñas que acompanya aquest informe (Annex 3).

16. En cas que es preveïés la creació d'alguna nova figura que –d'una manera semblant a l'antiga PSS– impliqui un grau de compromís o de prestació social important i perllongat en el temps, caldrà que l'Administració tingui present la seva relació i la possible interferència amb el món de l'ocupació laboral. El tema prestació/ocupació és molt complex de definir, sobretot perquè té unes fronteres que s'estan movent de manera constant. Qui hagi de prendre decisions sobre aquest tema, ha de tenir present aquesta mobilitat. Què és una nova ocupació i què és un servei objecte d'una prestació? Hi ha diversos elements que caldrà tenir en compte per traçar la ratlla entre prestació social i ocupació: a) la franja horària; b) la periodització de la tasca; i c) el grau d'especialització. La concreció dels graus d'intensitat, freqüència i professionalització pot ajudar a delimitar aquesta frontera.

1.3. Quadrant 2: Efectes de la desaparició de la PSS

A. Valoració general

17. La desaparició del Servei Militar i de la PSS comporta la desaparició de la darrera via obligatòria de prestació de serveis ciutadans i els problemes heretats d'aquest model. Un model, d'altra banda, adreçat exclusivament a joves de sexe masculí.
18. Com ja s'ha dit en el punt 9, en la majoria de casos, no creiem que la desaparició de la PSS comporti especials repercussions per a les entitats. Les més afectades són les de serveis socials de caire assistencialista, especialment les dedicades a persones amb malalties psicofísiques (vid. l'estudi de Núria Font. Annex 2): de grandària petita, base associativa reduïda i una forta dependència respecte als prestadors. Una excepció a aquesta tendència és l'impacte que ha causat aquesta desaparició en la Creu Roja, per exemple, entitat que es nodreix de molts prestadors. La Comissió recomana fer un estudi més focalitzat d'aquest sector per avaluar de manera més precisa què cal fer.
19. Hi ha una partida finalista de diners, d'una certa significació, que el Ministeri de Defensa enviava fins ara a la Generalitat perquè la fes arribar als prestadors catalans –unes 9.000 persones–. La desaparició de la PSS planteja un interrogant sobre la continuïtat d'aquesta partida i el seu destí final. Si desapareix la PSS, la bossa de diners se la torna a quedar el Ministeri i aquests diners deixaran de ser invertits en el món social.
20. Tot i que és possible que s'hagin produït algunes situacions irregulars, no és correcte projectar una imatge de sospita sobre les entitats que han fet servir de forma intensiva el recurs dels prestadors. Però sí que cal fer constar que algunes entitats, mancades d'una previsió de gestió, han fet una fugida endavant en fer servir una proporció molt gran de prestadors per als seus serveis, potser pensant que la PSS no desapareixeria, la qual cosa n'ha accentuat encara més la dependència.

B. Els nous escenaris

21. En l'anàlisi dels efectes de la desaparició de la PSS, la qüestió de la corresponsabilitat apareix com a tema rellevant. El debat sobre la corresponsabilitat social és, ara per ara, un debat pendent a Catalunya. Les experiències de *partenariatge* i de cogestió en l'exercici de les responsabilitats públiques poden ser una manera vàlida de concretar aquesta corresponsabilitat, entre les moltes possibles. Independentment de les raons que mouen cada persona a contribuir a les tasques socioassistencials, la Comissió creu que el camí que s'ha d'iniciar passa per acostar la corresponsabilitat i l'acció voluntària, tant en el cas dels voluntaris com de les entitats.

22. La Comissió veu amb preocupació que en l'Administració predomina encara la mentalitat d'un model d'Estat-gestor en lloc de la d'un Estat-relacional; és a dir, la d'un Estat que actua més fent lleis i executant-les que no pas reunint-se al voltant d'una taula amb les persones i les institucions interessades o afectades per una qüestió concreta per tal d'arribar-hi a acords. Per aquest motiu, aconsellem que sigui a partir d'una actitud dialogant i respectuosa amb les entitats i els actors implicats que el Parlament de Catalunya pugui preveure un marc legal o un desplegament normatiu propi que inclogui aquelles mesures o solucions òptimes per a la promoció de la corresponsabilitat social al nostre país.

És innegable que cal potenciar tots els instruments i mecanismes que afavoreixin la corresponsabilitat social, incloent-hi també una colla d'incentius que reforcin i estimulin la tasca dels prestadors, a més de possibles incentius que facilitin, promoguin i estimulin la participació des de l'associacionisme.

23. La solidaritat social i la participació ciutadana, no tan sols no han de ser obstaculitzades o penalitzades a causa de l'exercici d'altres tasques simultànies –laborals, professionals o acadèmiques–, sinó que han de ser facilitades i reconegudes per les administracions. Tanmateix, no es poden acceptar ni proposar incentius que siguin més importants que els mateixos valors solidaris que es pretenen sustentar. És per això que el model d'incentius que preveu el projecte de Servei Civil espanyol ens sembla que contradiu l'esperit d'aquest informe.

1.4. Quadrant 3: Possibles respostes

A. Actuacions immediates

24. Aquelles entitats més afectades per l'alt nombre de prestadors amb què comptaven s'haurien de plantejar –si cal amb el concurs o el suport de les administracions públiques– de posar en marxa una sèrie de noves mesures, com ara professionalitzar una part de la seva estructura, captar més voluntaris, signar convenis amb estudiants en pràctiques, augmentar la cerca de recursos, demanar noves mesures fiscals i laborals, insistir en la formació, establir convenis de col·laboració, posar en marxa campanyes de captació de nous socis, etcètera.
25. En cas que es decideixi afavorir la corresponsabilitat social a través de la creació d'incentius, tal com esmentem en el punt 23, caldrà establir dispositius de supervisió que vetllin perquè no es converteixin en un subterfugi per mitjà del qual els prestadors i les entitats s'organitzin d'una manera que els permeti captar recursos sense fer activitats socialment útils.
26. La desaparició de la PSS és també una oportunitat perquè algunes entitats es replantegin el futur i la seva continuïtat, es reconverteixin o basin el seu funcionament en fonaments més fermes
27. S'han de buscar vies per fomentar la dimensió relacional de les administracions públiques, per fer que aquestes siguin menys jeràrquiques i més obertes a compartir les seves responsabilitats amb les aportacions i les propostes de les entitats.

B. Consideracions de fons

28. És una oportunitat històrica que els joves –de gènere masculí– no hagin de donar, d'una manera obligatòria, una part de la seva vida activa a l'Estat. I cal aprofitar aquesta oportunitat per, de comú acord amb els actors no governamentals, anar més enllà d'una simple substitució de la PSS per una figura semblant. Una manera d'anar més enllà és tenir present que el nou escenari ha de tenir en compte nous sectors, nous agents i nous compromisos. Els nous actors, per exemple, ja no serien només joves –de gènere masculí–, sinó també dones i gent de totes les edats.
29. Cal que la Generalitat tingui en compte tres línies complementàries d'actuació: la que afecta la cobertura i la qualitat dels serveis prestats fins ara, la que afecta les associacions i les entitats que ofereixen serveis assistencials, i la que fa referència als valors i les actituds dels prestadors i de la ciutadania en general (corresponsabilitat). Una actuació *integral* requereix que la Generalitat impulsi una intervenció que tingui en compte els tres elements. Però aquesta actuació, per ser realment integral, no ha de ser feta només des de la Generalitat, cal que incorpori el conjunt dels poders públics, i implicar-hi també el tercer sector i el món empresarial i sindical. Un pla Integral hauria d'incloure tots els sectors socials afectats.

30. Tal com hem afirmat en el punt 15, creiem que a l'exercici i el reconeixement constitucional dels drets dels ciutadans (drets cívics, polítics i socials) li correspon també l'assumpció per part d'aquests d'alguna mena de deures morals envers el conjunt de la societat. Tot i això, cal diferenciar la qüestió de les virtuts cíviques i de les responsabilitats socials de la qüestió de les mesures per facilitar la participació associativa per part dels ciutadans –per exemple, que les empreses donin excedència als qui vulguin fer determinades activitats socials .
31. Les administracions han de facilitar espais i fòrmules legals perquè qualsevol ciutadà pugui oferir una part del seu temps i la seva dedicació d'una manera desinteressada sense resultar perjudicat –excedències, compromisos amb institucions educatives, habilitació d'espais i oportunitats de servei per a jubilats, etcètera.
32. En cas que es creïn noves figures de participació social que incloguin incentius, cal vetllar perquè aquests incentius no provoquin distorsions o efectes perversos i perquè es donin a tothom que assumeixi un cert compromís de servei, tant a les persones i les entitats de nova creació com a les ja existents.

DOCUMENTS ADJUNTS

Document 1

- **Ordre de 13 de setembre de 1999, de creació de la Comissió d'estudi i seguiment de l'impacte de la desaparició de la PSS (DOGC 2981 de 23 de setembre de 1999)**

ORDRE

de 13 de setembre de 1999, per la qual es crea la Comissió d'estudi i de seguiment de l'impacte de la desaparició de la prestació social substitutòria.

Atesa la necessitat d'avaluar l'impacte social que tindrà la desaparició de la prestació social substitutòria en el món associatiu, especialment en el juvenil;

D'acord amb els articles 12d), 22 i 61 de la Llei 13/1989, de 14 de desembre, d'organització, procediment i règim jurídic de l'Administració de la Generalitat de Catalunya,

Ordeno:

Article 1 Creació

Es crea la Comissió d'estudi i seguiment de l'impacte de la desaparició de la prestació social substitutòria com a òrgan consultiu i d'assessorament del Departament de Cultura.

Article 2 Composició

La Comissió és presidida pel secretari/ària general de Joventut i integrada per un màxim de 25 persones nomenades pel conseller/a de Cultura, a proposta del secretari/ària general de Joventut.

Article 3 Funcions

3.1 La Comissió té com a funcions:

- a) Analitzar quin impacte tindrà, des del punt de vista de la disponibilitat de recursos humans en el món associatiu, especialment el juvenil, la desaparició de la prestació social substitutòria i les noves necessitats de recursos humans que això suposarà.
- b) Elaborar propostes que ajudin a trobar solucions als problemes que es plantegin, de manera que es puguin iniciar polítiques adequades que donin resposta als problemes socials sorgits per la desaparició de la prestació social substitutòria i fer el seguiment del resultat.

3.2 Els informes i les propostes que emeti la Comissió no tenen caràcter vinculant.

Article 4 Funcionament

La Comissió es reunirà, de manera ordinària, una vegada al mes.

Article 5

Dietes

Amb l'excepció dels càrrecs i del personal dependents de la Generalitat o d'organismes que en depenen, l'assistència a les reunions de la Comissió dóna dret a percebre les indemnitzacions que preveu l'Acord del Consell Executiu de 19 de maig de 1987, pel qual es fixen les dietes per assistència a reunions de les comissions assessores i altres òrgans consultius del Departament de Cultura, o acord que el substitueixi.

Article 6

Durada

La Comissió d'estudi i seguiment de l'impacte de la desaparició de la prestació social substitutòria quedarà dissolta el 30 de juny del 2000.

Barcelona, 13 de setembre de 1999

Joan M. Pujals i Vallvè

Conseller de Cultura

Document 2

- **Ordre de 29 de juny de 2000, per la qual es modifica l'Ordre de 13 de setembre de 1999, de creació de la Comissió d'estudi i seguiment de l'impacte de la desaparició de la PSS (DOGC núm. 3172 de 30 de juny de 2000)**

ORDRE

de 29 de juny de 2000, per la qual es modifica l'Ordre de 13 de setembre de 1999, de creació de la Comissió d'estudi i de seguiment de l'impacte de la desaparició de la prestació social substitutòria.

Atesa l'Ordre de 13 de setembre de 1999, per la qual es crea la Comissió d'estudi i de seguiment de l'impacte de la desaparició de la prestació social substitutòria;

Atès el Decret 297/1999, de 26 de novembre, de creació i reorganització dels departaments de l'Administració de la Generalitat;

Atesa la necessitat de prorrogar les funcions i activitats desenvolupades per la Comissió d'estudi i de seguiment de l'impacte de la desaparició de la prestació social substitutòria;

D'acord amb els articles 12*d*, 22 i 61 de la Llei 13/1989, de 14 de desembre, d'organització, procediment i règim jurídic de l'Administració de la Generalitat de Catalunya,

Ordeno:

Article únic

Modificar l'article 6 de l'Ordre de 13 de setembre de 1999, per la qual es crea la Comissió d'estudi i seguiment de l'impacte de la desaparició de la prestació social substitutòria en el sentit següent:

"La Comissió d'estudi i seguiment de l'impacte de la desaparició de la prestació social substitutòria quedarà dissolta el 30 de novembre de 2000."

Barcelona, 29 de juny de 2000

Joaquim Triadú i Vila-Abadal
Conseller de la Presidència

Document 3

- **Principals conclusions del *Mapa de les funcions dels objectors a les entitats amb Prestació Social Substitutòria*, fet per l'Institut DEP.**

Mapa de les funcions dels Objectors a les entitats amb Prestació Social Substitutòria.

Estudi de l'impacte de la desaparició de la PSS en les entitats

Conclusions

Secretaria General de Joventut

Departament de la Presidència

Juny de 2000

Referència 14.489

Direcció

Enric Renau

Direcció del projecte

Laia Pellejà

El marc català de la PSS

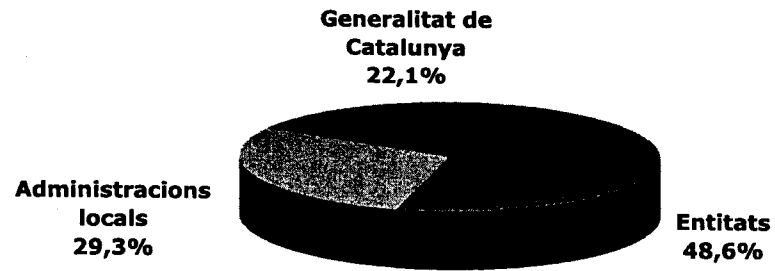
- Mentre que quan es portaven deu anys de Prestació Social Substitutòria (1995) gairebé mil organitzacions (administracions i entitats) van signar concerts de col·laboració per tal que els objectors de consciència hi poguessin fer la prestació, quatre anys més tard (1999), tot i faltar poc temps per extingir-se la PSS, o potser precisament per aquesta raó, 1.818 organitzacions han concertat amb l'INCAVOL l'oferta de places per a objectors.

Per tant, a mesura que les administracions públiques i les entitats s'han familiaritzat amb aquest procés, a mesura que el context social ha canviat davant la propera desaparició del servei militar i que ha crescut el nombre d'objectors amb voluntat de realitzar la PSS, les sol·licituds de col·laboració no han deixat d'augmentar, tot i la notícia de la seva desaparició.

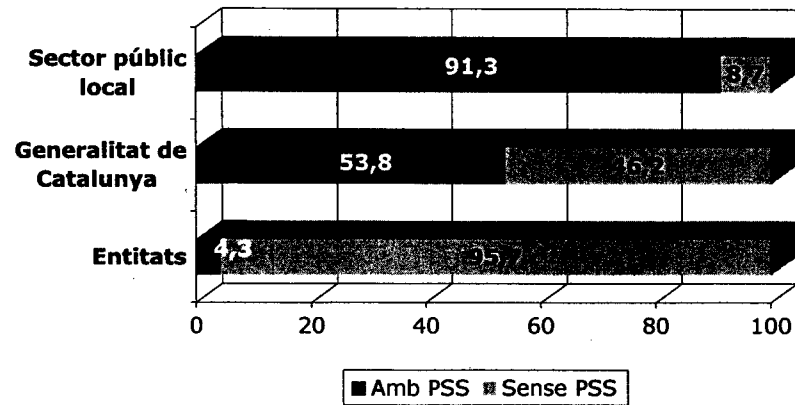
- En aquest moment, la desaparició de la PSS afectarà 1.499 entitats (associacions, fundacions i federacions), és a dir, el 48,6% de les organitzacions on els objectors catalans poden fer la PSS. Mentre que el 51,4% restant són administracions públiques d'àmbit local (904 ajuntaments), representant el 29,3%, i organismes de la Generalitat de Catalunya (680) que suposen el 22,1% del total.

Per tant, la PSS té més presència relativa en l'administració pública que en l'àmbit de les entitats. Tant és així que un 91,3% d'organismes públics locals i un 53,8% d'organismes del Govern Català tenen places d'objectors, mentre que només un 4,3% de les entitats catalanes tenen places amb objectors.

Titularitat de les organitzacions amb PSS

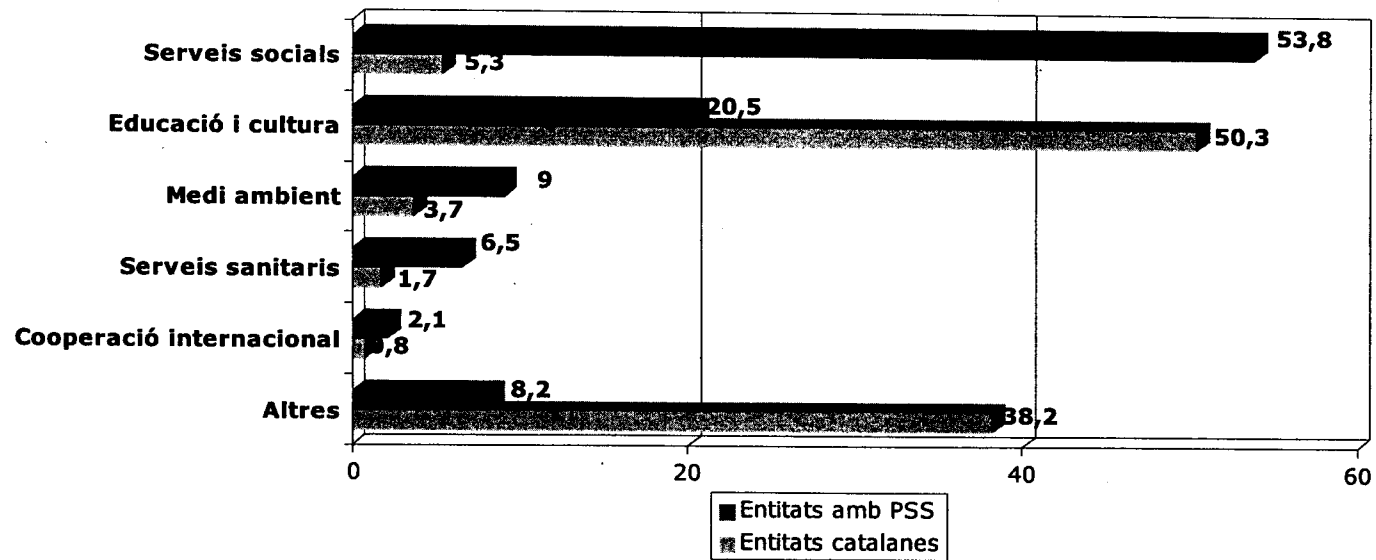

Pes de les organitzacions amb PSS en el sector públic i el privat

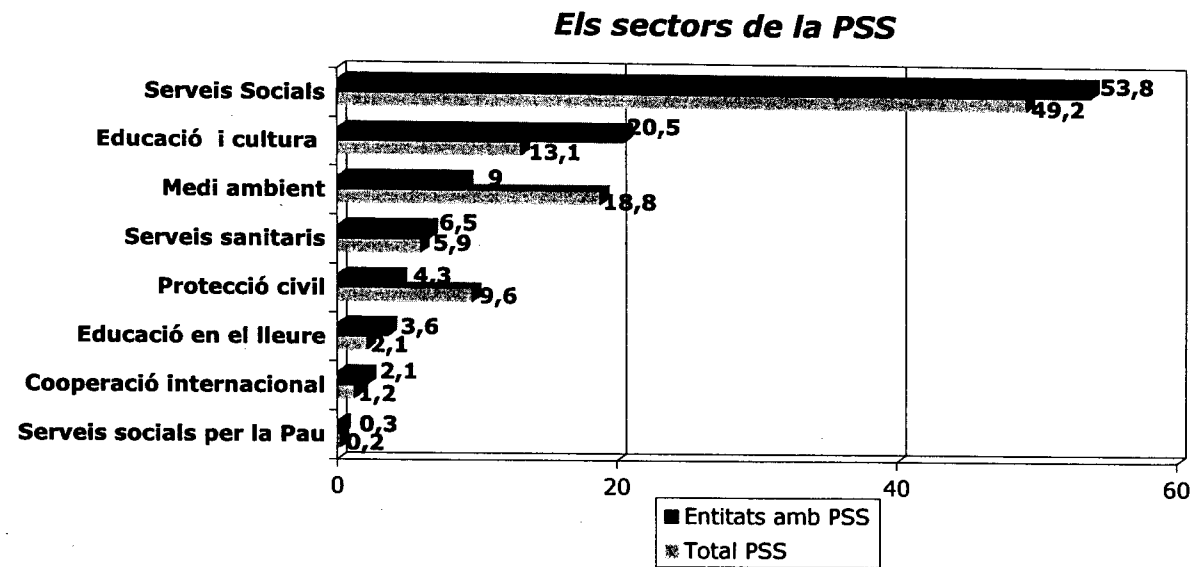
- Tot i aquest petit pes relatiu de les entitats amb objectors (1.499) respecte el total d'entitats de Catalunya (35.196), cal assenyalar amb claredat que l'impacte de la desaparició de la PSS existirà, tot i que serà diferent en funció de la tipologia i el sector als quals les entitats formin part.
 - Si ens fixem en la tipologia d'entitat, observem que 1 de cada 4 fundacions catalanes notaran els efectes de no tenir objectors, un 11,8% de les federacions de Catalunya i, en canvi, només el 3,2% de les associacions registrades en el Departament de Justícia s'hi veuran afectades.
 - Si tenim en compte el sector on treballen principalment les entitats de Catalunya, detectem diferències determinants que expliquen els diversos estats d'ànim de les entitats catalanes per la desaparició de la PSS en funció del sector al que pertanyen. Les xifres que segueixen expressen el pes o quota de la PSS en cada sector. A major pes, major impacte de la PSS.
 - ✓ Les entitats de Serveis socials catalanes estan implicades amb la PSS en un 59,1% i, per aquesta raó, subjectivament i objectivament, se senten molt més afectades que la resta d'entitats per la desaparició futura dels objectors.
 - ✓ Tot i això, no es pot menysprear la xifra del 22,1% d'entitats Sanitàries catalanes, el 16% de Cooperació internacional o el 14,2% d'entitats Mediambientals on la presència relativa de la PSS és minoritària però qualitativament molt rellevant.
 - ✓ Només en el gran sector denominat com d'Educació i Cultura per la D.G. d'Entitats Jurídiques del Departament de Justícia, el pes de les entitats amb objectors és francament minoritari (2,4%) respecte al total de Catalunya. El problema és que en aquest gran sector també hi ha una diversitat de tipologies d'entitats a cadascuna de les quals els efectes de la desaparició de la PSS és completament diferent.

Sectors de les entitats catalanes i les entitats amb PSS

Radiografia de les entitats amb PSS

- ❑ Hem assenyalat fa un moment que les entitats que compten amb objectors per a realitzar la PSS són gairebé la meitat de les organitzacions amb places d'objectors a Catalunya. A més, caldria afegir-hi un nombre important, però estadísticament no identificat, d'entitats que reben objectors de les administracions públiques locals, en concepte de col·laboració, però que no pertanyen formalment a la PSS.
- ❑ L'exploració de la base de dades que gestiona des de setembre de 1999 de l'INCAVOL ha permès l'anàlisi dels sectors i les activitats que desenvolupen les entitats amb PSS.
- ❑ Un cop fet aquest aclariment metodològic, hom observa que les entitats amb PSS pertanyen majoritàriament (53,8%) al sector dels Serveis socials. Un sector caracteritzat per les activitats de suport assistencial als col·lectius més desfavorits o necessitats, com són els discapacitats psíquics, físics i visuals, la gent amb necessitats de reinserció social, els grans i els infants de famílies desestructurades.
- ❑ Les entitats de l'àmbit de l'Educació i la cultura, tot i ser el més important en nombre pel que fa a la societat civil catalana, en la PSS només ocupen el segon lloc (20,5%) i engloben la majoria d'activitats relacionades amb l'esport i l'ensenyament.
- ❑ A una certa distància, una part de les entitats restants (9%) s'engloben en l'àmbit del Medi Ambient fent activitats de protecció de la natura i els animals, així com d'educació ambiental. En xifres semblants, hi ha un nombre d'entitats (6,5%) que treballen principalment en campanyes de conscienciació sanitària com poden ser la de donants de sang.
- ❑ La resta de casos, són l'àmbit de la Protecció civil (4,3%) caracteritzat per la prevenció d'incendis, l'àmbit de l'Educació en el lleure (3,6%) que compta tant amb les activitats d'animació sociocultural que organitzen els esplais juvenils com les agrupacions culturals pel foment de les tradicions i les festes majors. Seguidament, les entitats treballen en la Cooperació internacional (2,1%) relacionades amb el suport a pobles de països més necessitats i finalment, en el camp dels Serveis socials per la Pau (0,3%), dedicat al que el seu nom indica.

Activitats

- ❑ Els objectors de consciència realitzen avui dia un total de 3.945 activitats a les seus de les 1.499 entitats, del que es desprèn un rati de 2,6 activitats per entitat que es deixaran de fer quan desaparegui la PSS si no es reemplacen els objectors de consciència per voluntaris o contractes de treball.
- ❑ El gruix de les activitats (65,8%), es classifiquen de caràcter general de programa, és a dir, que els objectors les van efectuant en funció de les necessitats del moment o de la situació.
- ❑ Del 34,2% d'activitats específiques que es realitzen a les entitats es poden remarcar les 1.348 accions de suport (11,7%) en l'àmbit esportiu, cultural i del lleure, atenció pedagògica o a la infància o reinserció social.

La desaparició de la PSS repercutirà directament en la disminució d'aquestes activitats. La seva continuïtat no es pot reemplaçar fàcilment amb alternatives laboralitzables o el que s'ha denominat darrerament, nous filons d'ocupació o nous jaciments de treball. Més aviat es detecta que per superar aquest problema convindria afavorir la implicació de la societat civil des de la perspectiva voluntària o d'un servei civil.

- També s'ha d'assenyalar que un 9,7% de les activitats de les entitats amb PSS són de gestió o administratives. Això significa, 378 activitats relacionades tant amb tasques d'administració com d'edició de bulletins i revistes.

Les activitats administratives en el si de les entitats no s'han d'entendre exclusivament com una tasca de suport a l'estructura de la gestió. Bona part d'aquestes activitats "d'oficina" tenen a veure directament amb projectes concrets directament relacionats amb serveis i programes.

Diversos entrevistats representants d'entitats manifesten que el suport administratiu és indispensable pel bon desenvolupament dels programes i serveis d'acció directa.

Tot i això, el perfil de les activitats de gestió o administració és fàcilment substituïble per activitats professionalitzables.

- El 5,8% de les activitats fetes per objectors representen 227 accions d'acompanyament a gent gran, disminuïts psíquics, físics o invidents.

En aquest cas ens trobem amb una situació similar a les activitats de suport. La desaparició de la PSS pot reconvertir una part de les places en contractes laborals, però el caràcter puntual, sovint asistemàtic i que majoritàriament requereix una alta implicació amb el col·lectiu que pateix la problemàtica, fan pensar que una alternativa de voluntariat o de servei civil pot donar millor resposta que no una alternativa estrictament professional.

- Finalment, hi ha una sèrie d'activitats difícils de classificar, però dignes de ser mencionades, com són les tasques d'arxiu de biblioteca, les tasques d'educació ambiental i protecció de la natura (flora, fauna i lluita contra els incendis) on s'insinuen realitats professionals i noves professions.

Activitats de la PSS que es duen a terme a les organitzacions amb PSS

Activitats PSS	Total d'activitats De la PSS	Activitats de les entitats amb PSS
Generals	70,8	65,8
Específiques	29,2	34,2
Gestions i tramitacions	10,1	9,7
Suport	8,1	11,7
Activitats esportives	1,4	2,4
Activitats culturals	1,6	2,1
Activitats de lleure	1,0	1,6
Atenció a la infància	0,7	1,0
Tasques pedagògiques	0,7	1,0
Activitats escolars	0,8	0,9
Reinserció social	0,5	0,9
Tasques de formació esportiva	0,3	0,6
Al personal sanitari	0,3	0,5
Tasques de Cooperació internacional	0,2	0,4
A campanyes sanitàries	0,2	0,2
A campanyes de sensibilització	0,1	0,1
A programes de Protecció civil	0,3	0,01
Acompanyaments	4,1	5,8
A gent gran	2,2	2,2
A discapacitats psíquics	1,1	2,1
A discapacitats físics	0,6	1,0
A invidents	0,2	0,5
Tasques d'arxiu biblioteca	1,3	1,4
Promoció de l'esport	0,4	0,7
Educació ambiental	0,3	0,4
Conservació de la natura	1,1	0,3
Reciclatge i conservació de la natura	0,3	0,3
Protecció d'animals i plantes	0,2	0,3
Prevençió d'incendis	0,2	0,1
Sense especificar	2,8	3,5
Base	8.844	3.945

- El que sembla compartit per la majoria d'experts i de representants d'entitats i d'administracions és que la desaparició de la PSS pot provocar tres tipus de reaccions a les associacions i fundacions. Reaccions que es poden donar alhora o per separat.
 - La desaparició sencera de projectes o programes en el cas d'algunes de les entitats més petites.
 - La reducció de la qualitat dels serveis i la disminució de la personalització i del nivell d'atenció a les persones que s'està ajudant o dels projectes que s'estan desenvolupant en el cas d'entitats mitjanes o grans.
 - La laboralització d'algunes de les tasques més permanents o crítiques que no fer-les afectaria a l'estructura de les entitats.
 - Tampoc és pot menystenir el fet que alguna de les grans entitats de Catalunya ha basat, fins ara, la prestació dels seus serveis en ser alternativa al servei militar. La desaparició d'aquest també comporta l'aparició d'un buit determinant per l'esdevenidor d'aquest tipus d'entitats.

- Com era deduïble de l'anàlisi de les entitats, les activitats dels dos sectors principals de la PSS (2.200 activitats de Serveis socials i 732 activitats d'Educació i cultura pesen molt més que les altres i, per tant, també es farà notar molt més la desaparició dels objectors que les realitzaven.
 - El tercer sector més important és el de Serveis sanitaris amb un total de 333 activitats. El segueixen el Medi ambient amb 293 activitats i el de Protecció civil amb 208.

Pes de les activitats de les entitats amb PSS

- Hi ha sectors concrets on el pes de les activitats realitzades pels objectors de les entitats és molt superior al dels objectors que han realitzat la PSS en les diferents administracions públiques.
 - Cal assenyalar, en aquest sentit, que al voltant del 70% de les activitats amb objectors de Serveis socials per la Pau, de Cooperació internacional i d'Educació en el lleure les realitzen entitats de la societat civil.
 - En canvi, les activitats amb objectors de l'àmbit de l'Educació i la cultura, de Serveis sanitaris i Serveis socials estan bastant distribuïdes entre l'administració pública i les entitats.
 - Finalment la Protecció civil i el Medi ambient són àmbits on la presència de les administracions és àmpliament majoritària en les activitats a realitzar i la presència de les activitats de les entitats és minoritària (20%)

Distribució territorial

- ❑ L'impacte de la desaparició de la PSS en les entitats es localitzarà, principalment a l'àrea de Barcelona ja que el 69,6% de les entitats es localitzen en aquest territori, sobretot en l'àmbit metropolità i en el de la capital del país, la qual té un pes relatiu en l'objecció especialment diferencial respecte el que li correspondria pel nombre d'entitats de Catalunya.
- ❑ Més en segon terme a la resta de la província de Barcelona i en darrer lloc, de forma semblant, a les entitats de Lleida, Girona i Tarragona.

Horari i manutenció

- ❑ Els horaris que les entitats ofereixen als objectors estan força distribuïts al llarg del dia. Un 36,4% fan horari de tarda, un 31,4% de matí (qualitativament molt important perquè és força difícil de cobrir), un 17,7% fan horari especial i un 14,4% partit. Això significa que els objectors han estat desenvolupant activitats diverses, en moments diversos, alguns dels quals, difícilment podran ser substituïts per treball voluntari.
- ❑ La gran majoria d'organitzacions i entitats amb PSS (92%) no ofereixen ni manutenció ni allotjament als objectors.

Nombre de places i Objectors

- ❑ Les entitats deixaran de tenir 6.611 places concertades i 1.024 places de mutu acord. Això significa que hi ha un promig de 4,4 places concertades d'objectors ofertes per entitat, el 36,3% de les quals no estaven ocupades ni reservades per cap objector.
- ❑ En aquests propers anys, 3.374 objectors que ja realitzen la PSS a les entitats, i 1.864 nous objectors que s'hi incorporaran, resten actualment, adscrits a alguna plaça de les entitats que resta ocupada per un altre objector.

Perfils dels llocs a ocupar

□ Entre les preferències de qualificacions i aptituds més requerides per part de les entitats en relació als objectors que han d'anar destinats a les seves seus, la formació i una determinada experiència pràctica són rellevants per a l'elecció per part de les entitats dels possibles objectors.

- En relació amb la formació de l'objector, s'han demanat persones amb estudis primaris, universitaris o de formació professional en termes semblants.

Les professions que més anomenada han tingut, en el cas dels estudis universitaris són les de ciències socials, especialment l'educador social, el treballador social, l'advocat i el terapeuta ocupacional.

De forma semblant, s'han demanat objectors amb titulacions tecnològiques que van des de l'enginyer tècnic o superior en informàtica, en obres públiques, agrícola, forestal i industrial.

En el camp de la formació professional, els perfils més demandats són en el camp de la informàtica, de la gestió administrativa i dels serveis socioculturals i a la comunitat.

- En segon lloc, les entitats han demanat sense tenir en compte si es tenia o no la titulació objectors amb coneixements i experiència a nivell d'informàtica, d'administració, d'animació sociocultural i d'esport.

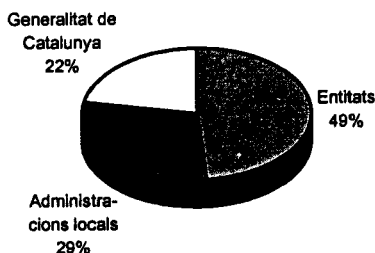
□ De forma minoritària, s'ha fet algunes peticions d'objectors que compten amb el permís de conduir, donat que hi ha activitats que suposa la conducció de vehicles, i del coneixement d'idiomes.

Document 4

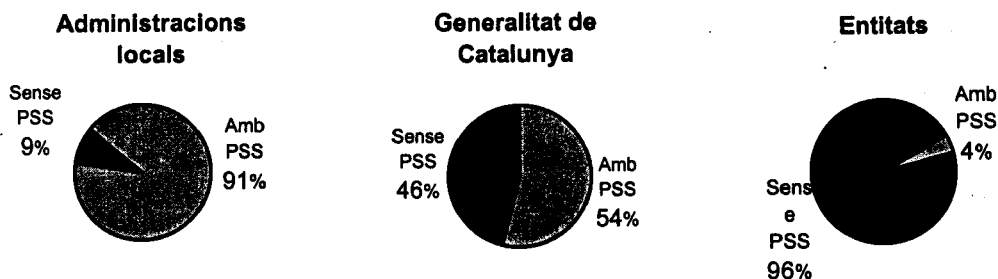
- **Síntesi de les principals dades del *Mapa de les funcions dels objectors a les entitats amb Prestació Social Substitutòria*, fet per la Sra. Laura Giménez, sociòloga.**

Mapa de les funcions dels Objectors a les entitats amb Prestació Social Substitutòria INSTITUT DEP SÍNTESI

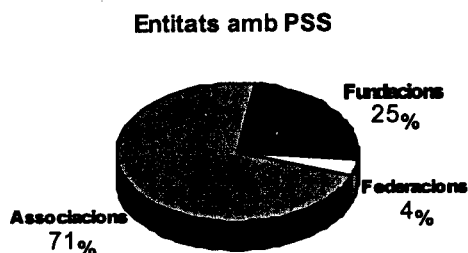
- L'any 1999 hi va haver **26.797** sol·licituds d'objecció, mentre que es comptabilitzaven **23.923** objectors en actiu.
- Actualment a Catalunya hi ha **3.083** organitzacions amb contracte signat de col·laboració amb la DGOC o l'INCAVOL per tal que joves catalans reconeguts com a objectors hi puguin realitzar la PSS.
- Aquestes 3.083 organitzacions amb PSS es distribueixen, en funció de la seva titularitat, de la manera següent:

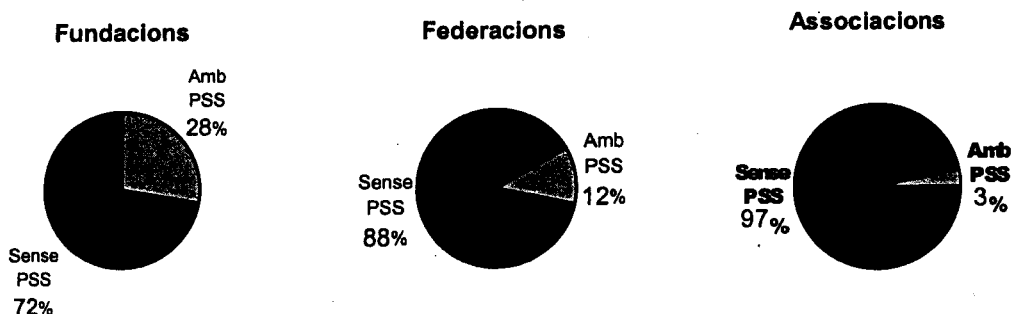
- Vegem quin pes relatiu tenen les organitzacions amb PSS dins de cada tipologia d'organització:

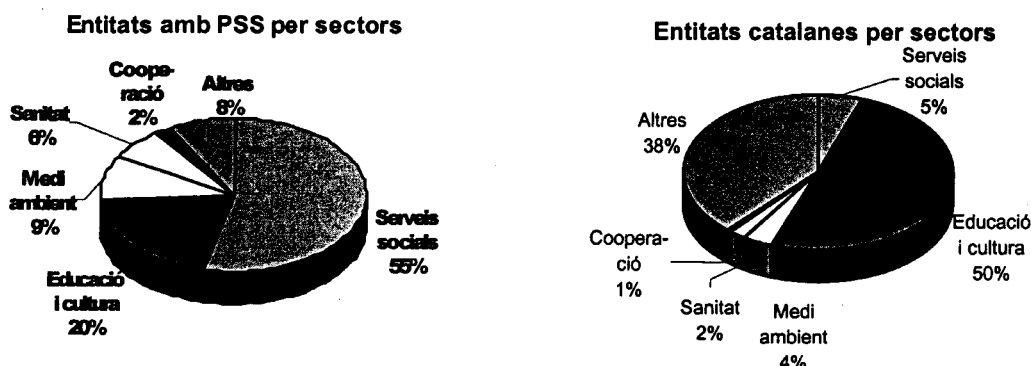
- Un **4,3%** de les entitats existents a Catalunya tenen places de PSS. Aquestes entitats amb PSS es distribueixen de la següent manera en funció de la seva tipologia:

- Malgrat que les associacions representen el 71% de les entitats amb PSS, el nombre relatiu d'associacions amb PSS sobre el total d'associacions existents a Catalunya és molt baix. Vegem quin és aquest pes relatiu de les entitats amb PSS dins de cada tipologia:

- Tenen places de PSS: el 91,3% dels organismes públics locals; el 53,8% dels organismes de la Generalitat; 27,9% de les fundacions; l'11,8% de les federacions i el 3,2% de les associacions.
- Vegem com es distribueixen les entitats amb PSS en funció del sector en el qual treballen i comparativament amb la distribució per sectors del total d'entitats existents a Catalunya:

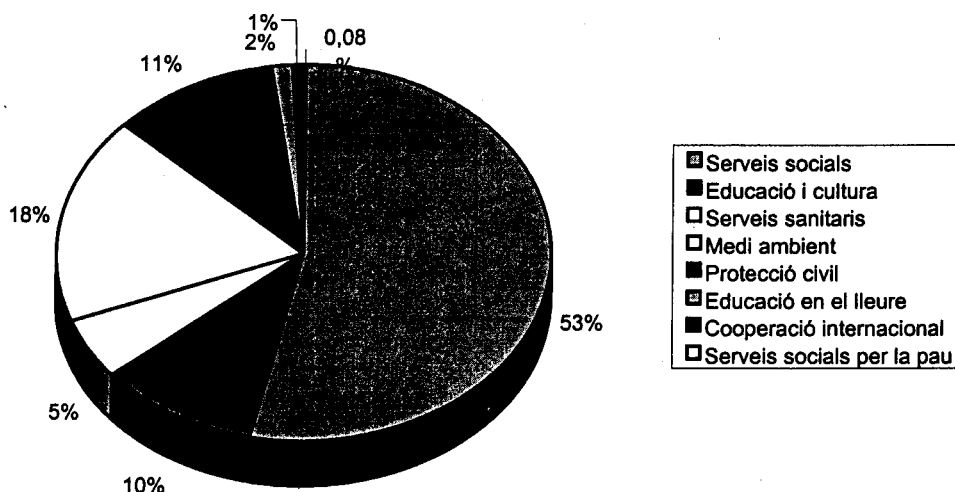

- El pes relatiu de les entitats amb PSS dins de cada sector és el següent:

Sector	Entitats amb PSS	Entitats sense PSS
Serveis socials	59,1%	40,9%
Educació i cultura	2,4%	97,6%
Medi ambient	14,2%	85,8
Sanitat	22,1%	77,9%
Cooperació	16%	84%

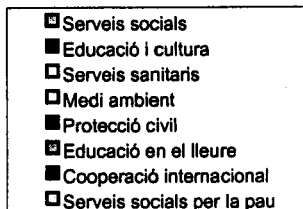
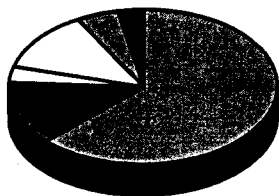
- Fins ara ens hem fixat en les entitats que tenen contracte de PSS i hem vist com es distribuïen per tipologies i per sectors i el pes relatiu que tenien aquestes entitats amb PSS en relació amb el total d'entitats existents a Catalunya. Si ara ens fixem en les dades corresponents als objectors en actiu el gener del 2000, podem veure en quins sectors s'ubiquen aquests objectors i en quins percentatges:

Objectors actius en la PSS el gener del 2000

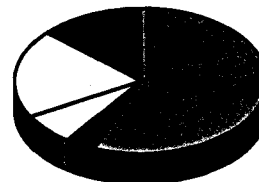

- Vegem ara en quins sectors d'organitzacions s'ubiquen els objectors en funció de cada activitat. És a dir, en quins sectors es fa què:

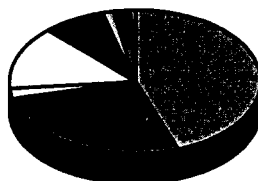
Sectors que realitzen activitats sense especificar

Sectors que realitzen activitats Generals del Programa

Sectors que realitzen activitats de Gestió, Tramitació i Arxiu

- A continuació es completen les dades per a la resta d'activitats alhora que es mostra el nombre d'objectors destinats a cada activitat i el tipus d'organització (entitat o administració) des d'on la realitzen:

Activitats que realitzaven els objectors actius l'any 1999	Sectors de les organitzacions en funció de l'activitat	Nombre d'objectors per activitats i sectors	% d'objectors per activitats i sectors en funció del tipus d'organització (% per fila)	
			Entitats	Administracions
Sense especificar	Veure gràfic anterior	408	36,76	63,24
Generals	Veure gràfic anterior	6437	34,55	65,45
De gestió, tramitacions i arxiu	Veure gràfic anterior	895	42,79	57,21
Esportives, de formació i promoció de l'esport	Educació i cultura	200	75,00	25,00
Culturals	Educació i cultura	127	22,83	77,17
De lleure	Educació en el lleure	122	22,13	77,87
D'atenció a la infància	Serveis socials	89	43,82	56,18
Escolars i pedagògiques	Educació i cultura	129	37,21	62,79
De reinserció social	Serveis socials	132	15,15	84,85
De suport al personal sanitari	Serveis sanitaris	8	87,50	12,50
Campanyes de sensibilització	Serveis sanitaris	20	40,00	60,00
	Serveis socials per la pau	3	100,00	0,00
De protecció civil i prevenció d'incendis	Protecció civil	115	5,22	94,78
Acompanyaments	Serveis socials	593	40,64	59,36
D'educació ambiental, conservació de la natura...	Medi ambient	231	13,42	86,58
De cooperació internacional	Cooperació internacional	8	100,00	0,00

TOTAL		9517	35,5%	64,5%

- **Un altre dels elements per a valorar l'impacte de la desaparició de la PSS és el nombre de places amb què compta cada organització. Per tal de realitzar una anàlisi més acurada necessitariem disposar de les dades reals dels objectors ubicats en cada organització, però podem obtenir una visió aproximada a partir de les dades referents a les places creades (places que poden trobar-se o no ocupades):**

Distribució de les places concertades de la PSS en relació amb les organitzacions amb PSS

Nombre de places	Nombre d'organitzacions segons el nombre de places		Freqüència relativa	
	Total PSS	Entitats amb PSS	Total PSS	Entitats amb PSS
1	421	232	13,7	15,5
2	826	288	26,8	19,2
3	695	429	22,5	28,6
4	305	158	9,9	10,5
5	154	93	5,0	6,2
6	199	91	6,5	6,1
7	40	22	1,3	1,5
8	71	30	2,3	2,0
9 o més	372	156	12,0	10,4
<i>Total</i>	<i>3.083</i>	<i>1.499</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

- **Finalment, vegem també quin pot ser l'impacte a nivell territorial:**

Distribució territorial de les organitzacions amb PSS

Territori de la PSS	Total PSS	Entitats amb PSS
Barcelona	1.735 (56,27%)	1.043 (69,57%)
AMB	850	458
Barcelona ciutat	474	407
Resta Barcelona	411	178
Girona	491 (15,92%)	151 (4,8%)
Lleida	439 (14,23%)	155 (5,02%)
Tarragona	410 (13,29%)	146 (4,73%)
<i>Total</i>	<i>3.083 (100%)</i>	<i>1.499 (100%)</i>

Document 5

- **Resum de l'estudi *Impacte de la supressió de la prestació social substitutòria a les entitats catalanes*, fet per la Dra. Núria Font, de la Universitat Autònoma de Barcelona.**

L'IMPACTE DE LA SUPRESSIÓ DE LA PRESTACIÓ SOCIAL SUBSTITUTÒRIA A LES ENTITATS CATALANES

Nuria Font

Universitat Autònoma de Barcelona

Principals conclusions

(2 de novembre de 2000)

La desaparició del servei militar obligatori l'any 2001 ha obert molts interrogants sobre quin serà l'impacte de la conseqüent supressió de la Prestació Social Substitutòria (PSS) a les entitats catalanes i sobre les possibles alternatives davant d'aquesta nova circumstància. L'estudi realitzat es va plantejar el doble objectiu de fer una anàlisi qualitativa d'aquests efectes i de algunes de les possibles alternatives davant d'aquesta nova circumstància. La metodologia utilitzada va consistir en la realització de 34 entrevistes personals a un conjunt d'organitzacions (entitats i administracions públiques) que, globalment, conformen una mostra bastant representativa de les diferents opinions al voltant de la problemàtica plantejada¹. Les principals conclusions de l'estudi poden agrupar-se en quatre apartats: l'experiència de la PSS, la supressió de la PSS, les respostes davant de la supressió de la PSS i la regulació del servei civil.

1. L'experiència de la PSS

Dos dels principals aspectes a tenir en compte a l'hora de avaluar l'experiència de la PSS a les entitats catalanes i posteriorment valorar les possibles conseqüències de la supressió d'aquesta figura són les actituds dels objectors, els trets diferenciadors entre els objectors i els voluntaris, i els impactes de la PSS a les entitats. Pel que fa al primer aspecte, les actituds dels objectors han estat en general positives, tot i que cal fer dues consideracions: d'una banda, aquestes actituds han depès del grau de

¹ Els criteris de selecció dels entrevistats han estat tres: la tinença d'objectors (organitzacions que en tenen, que van tenir-ne en el passat i que no n'han tingut mai); cobertura dels àmbits associatiu i públic (entitats i administracions públiques) i representativitat sectorial (serveis socials, educació i cultura, medi ambient, sanitat, protecció civil, lleure, cooperació internacional i pau).

compromís, responsabilitat i contacte previ de l'objector amb el món associatiu, que ha estat desigual entre objectors; i d'altra, la motivació i el compromís dels objectors han anat decreixent al llarg dels darrers anys.

Pel que fa al segon aspecte, poden identificar-se alguns elements diferenciadors entre les actituds i tasques realitzades pels objectors i les dels voluntaris. Així, la dedicació dels primers és alta i regular, llur grau de responsabilitat es relativament baix i el grau d'exigència als objectors per part de les organitzacions és entre mig i alt. En canvi, la dedicació dels voluntaris és baixa i irregular, llur grau de responsabilitat és alt i el grau d'exigència als voluntaris per part de les organitzacions és entre mig i alt. Per tant, les feines i actituds realitzades pels objectors no poden equiparar-se a les realitzades pels voluntaris.

En relació al tercer aspecte, les entitats en fan valoracions molt diverses dels impactes que ha tingut la PSS. Algunes entitats consideren que ha tingut molts impactes positius, entre els quals destaquen la millora qualitativa i quantitativa dels serveis que presten, la identificació de necessitats socials i la detecció de mancances en les estructures administratives de les entitats. D'altres, en canvi, entenen que la PSS ha tingut impactes negatius, com ara la relativa manca de compromís dels objectors, la dependència que algunes entitats han desenvolupat respecte a les tasques que aquests realitzen i la supressió de llocs de treball. Les opinions, pel que fa als impactes de la PSS, són desiguals entre les diverses entitats.

2. La supressió de la PSS

Les diferents valoracions que fan les entitats de l'experiència amb la PSS s'expliquen tant pel desigual pes que la feina duta a terme pels objectors representa o ha representat en el sí de les entitats, com pel diferent grau de dependència que aquestes han desenvolupat envers les tasques dutes a terme pels objectors. En relació a aquestes dues qüestions, i centrant-nos en aquelles entitats que actualment tenen objectors, podem diferenciar dos grups. El primer grup aplega a un nombre reduït d'entitats, que són principalment aquelles que tenen una forta presència d'objectors i que han desenvolupat un elevat grau de dependència respecte a les tasques que aquests realitzen, en recolzant-se molt en les feines dutes a terme pels objectors. Moltes de les entitats que s'inclouen en aquest grup poden caracteritzar-se com entitats amb una taxa associativa baixa i que presten serveis assistencials a uns col·lectius amb unes necessitats molt específiques, per exemple, serveis d'acompanyament. Aquestes entitats perceben la supressió de la PSS com una

qüestió molt problemàtica, en creure que posarà en perill la continuïtat dels serveis prestats. Cal dir, però, que tot i veure perillar la continuïtat en la prestació del servei, en general no veuen perillar la continuïtat de l'entitat. El segon grup que podem diferenciar, que és majoritari, inclou a la resta d'entitats. En aquestes, el pes dels objectors és reduït i ha anat disminuint al llarg del temps. A més, la majoria d'entitats veuen perillar poc els serveis prestats pels objectors quan desaparegui la PSS.

3. Respostes davant de la supressió de la PSS

En relació a les respostes que poden donar les entitats davant de la supressió de la PSS, en general preval la idea que la capacitat de suplir els serveis prestats pels objectors dependrà en última instància de cada entitat. Per intentar detectar algunes de les possibles respostes, val la pena de tenir en compte les experiències d'aquelles entitats que han tingut objectors en el passat i ara ja no en tenen. La primera qüestió que cal destacar és que les principals raons adduïdes per aquestes entitats per deixar de tenir objectors, independentment de l'àmbit sectorial on operen, són de caràcter ideològic (tenen a veure, per exemple, amb la professionalització de l'exèrcit i l'evolució de la PSS i de la insubmissió), i per tant, tenen menys a veure amb experiències negatives amb els objectors o amb l'augment del voluntariat. Aquesta circumstància, llavors, porta a pensar que moltes de les entitats que van deixar de tenir objectors en el passat van perdre recursos més o menys importants quan van deixar de tenir-ne. Per tant, les respostes que van donar en el seu moment per afrontar la transició de tenir objectors a no tenir-ne esdevé una qüestió central. Pràcticament totes les entitats han trobat fórmules per continuar prestant els serveis que abans realitzaven els objectors. Aquestes fórmules inclouen la potenciació del voluntariat (resposta majoritària), la professionalització d'alguns serveis, la signatura de convenis amb facultats per tenir estudiants en pràctiques i, minoritàriament, la reducció de tasques. En general, la majoria d'aquestes entitats, independentment del seu àmbit sectorial d'actuació, afirmen que el pas de tenir objectors a no tenir-ne no els hi va representar cap problema, llevat d'aspectes menors, com ara la reorganització interna i la necessitat de fer un esforç inicial per adaptar-se a la nova circumstància.

Pel que fa a les entitats que actualment tenen objectors, una bona part ja han començat a treballar en la cerca d'alternatives davant la supressió de la PSS, si bé d'altres entitats encara no han fet res. En general, entenen que les respostes que s'han de donar van en la línia de reforçar el voluntariat mitjançant campanyes de

sensibilització, professionalitzar alguns serveis i signar convenis amb les universitats per incorporar estudiants en pràctiques.

A banda de les respostes que puguin donar les entitats, la majoria creu que les administracions públiques haurien de jugar un paper més o menys actiu en l'impuls del voluntariat i de l'associacionisme, ja sigui impulsant campanyes de sensibilització, augmentant els recursos destinats a les associacions, adoptant mesures fiscals i laborals que els puguin ser beneficioses, fomentant cursos de formació de voluntaris i facilitant la signatura de convenis de col·laboració amb les entitats. Davant d'aquesta opinió majoritària, un grup minoritari d'entitats espera una intervenció molt activa per part de les administracions públiques (per exemple, assumint tasques que ara realitzen les entitats), i un altre grup minoritari, contràriament, no espera que les administracions públiques donin gaires respostes més enllà de generar debats i realitzar estudis.

4. La regulació del servei civil

Una de les alternatives que és planteja davant de la supressió de la PSS és la regulació del servei civil. Els principals eixos de reflexió en aquest estudi han estat bàsicament tres: el grau de coneixement de les iniciatives relacionades amb la regulació del servei civil, la valoració de la figura del servei civil i les possibles alternatives al servei civil.

Pel que fa al primer aspecte, es detecta una manca notable de coneixement de les iniciatives relacionades amb la regulació del servei civil entre les entitats catalanes: al voltant de dos terços de les entitats entrevistades afirmen desconèixer o no recordar l'avantprojecte de llei del servei civil, mentre que no arriba a un terç el grup d'entitats que el coneixen. Dins del grup d'entitats que desconeixen o no recorden l'avantprojecte s'inclouen de forma molt clara aquelles entitats que operen en els àmbits de la cooperació internacional i el dels serveis socials. Si bé la relativa desconexença dels primers es pot explicar pel fet que no perceben la supressió de la PSS com a una qüestió gaire problemàtica, la relativa desconexença de les segones, molt particularment aquelles que presten serveis assistencials, no pot explicar-se de la mateixa manera, donat que aquestes, com ja s'ha dit abans, veuen que els serveis que presten perillaran quan desaparegui la PSS. D'altra banda, les entitats que coneixen l'avantprojecte no tenen un perfil comú, ja que pertanyen a diversos àmbits sectorials, tenen una base associativa molt desigual i n'hi ha que actualment tenen objectors i que no en tenen. En general, entre les entitats que coneixen l'avantprojecte del servei civil dominen les opinions crítiques.

Com s'ha vist, moltes de les entitats entrevistades desconeixen l'avantprojecte del servei civil, malgrat que això no significa que no tinguin cap tipus d'opinió sobre la figura del servei civil. Així, malgrat la forta desconeixença de la iniciativa, la majoria d'entitats fa algun tipus de valoració d'aquesta figura. Sovint, però, es tracta d'opinions no gaire formades, ja que la majoria de les entitats n'ha sentit parlar algun cop i en té una idea vaga del que significa, si bé només una petita part de les entitats, coincidint sobretot amb les que coneixen l'avantprojecte, tenen una opinió més formada de la figura del servei civil. En general, les valoracions són molt desiguals. Un terç de les entitats (especialment les que operen en l'àmbit social) en fa valoracions positives. Aquestes entitats addueixen que el servei civil pot donar uns incentius i una formació a les persones que s'hi dediquin, a més de garantir la continuïtat dels serveis que presten aquestes entitats actualment, en clara referència a la supressió de la PSS. Un altre terç de les entitats (que inclou entitats que operen en l'àmbit de l'educació i la cultura, la pau, les associacions veïnals i els sindicats) en fa valoracions negatives. Afirmen que el servei civil desvirtua l'esperit voluntari, pot precaritzar el mercat de treball en treure llocs de treball a persones amb una formació especialitzada, i pot acabar rebaixant la qualitat dels serveis prestats. Finalment, un altre terç de les entitats no en fa cap valoració per desconeixement o manca d'interès per la qüestió del servei civil.

Finalment, i tenint en compte la manca de consens pel que fa als impactes de la supressió de la PSS a les entitats catalanes i a les possibles respostes que puguin donar les entitats i les administracions públiques, la majoria d'entitats valoren molt positivament la creació d'un fòrum de discussió i de presa de decisions que aplegui a les administracions i a les entitats.

Document 6

- **Síntesi de l'Informe sobre el servei civil: les experiències de França, Itàlia, Alemanya i els Estats Units**, coordinat pel Sr. Marc Dueñas, membre del Centre d'Estudis de Temes Contemporanis i cap d'Edició de la revista *Idees*.

Quin futur per al Servei Civil?

Marc Dueñas

Membre del Centre d'Estudis de Temes Contemporanis

Cap d'edició de la revista IDEES

1. El Servei Civil, en context

Canvis en el context internacional

A finals dels anys vuitanta i començaments dels noranta van succeir-se una sèrie de canvis de gran envergadura en l'àmbit internacional: reunificació d'Alemanya, col·lapse del «socialisme real» i desmembrament de l'URSS, acceptació de la candidatura dels països d'Europa Oriental per formar part de la Unió Europea, importància creixent del paper de l'OTAN en els conflictes armats, etcètera. Arran d'aquests canvis, l'ordre mundial vigent durant la Guerra Freda (1945-48/1989-91) arriba a la seva fi, molt més ràpidament i de forma més incruenta del que la pràctica totalitat dels analistes havia esperat.

Ja no som, doncs, en un món dividit en dos blocs, cadascun dels quals és la zona d'influència d'una de les dues superpotències en conflicte. Aquestes representen, al seu torn, les dues grans ideologies que lluiten per imposar-se l'una a l'altra: capitalisme i socialisme. Actualment només pot parlar-se d'una superpotència, els EUA, però que ni vol ni li interessa fer de gendarme únic del planeta i que, per tant, tendeix a "negociar i consensuar" amb els seus aliats les operacions militars en què participa (tot i que no renunciï a liderar-les).

Aquest canvi radical d'escenari (desaparició de l'amenaça militar soviètica a Europa i, per tant, allunyament de la por a una guerra), i la progressiva importància estratègica de les estructures militars supranacionals (OTAN, UEO), fan que els experts es replantegin molts aspectes del model occidental de defensa i seguretat, alhora que a molts països

europaus s'enceten debats sobre la conveniència de tendir gradualment vers la reducció del tamany dels efectius dels seus exèrcits, així com vers la seva professionalització.

El refús creixent a la realització del servei militar

També cal tenir en compte els canvis que s'han produït en les últimes dècades en les actituds de la societat civil en relació al servei militar obligatori. A partir dels anys cinquanta, als països d'Europa Occidental comença a bastir-se el model de l'Estat del Benestar que –més enllà dels drets civils i polítics dels Estats liberals, de caire individual– reconeix i garanteix els drets socials dels ciutadans: dret al treball, dret al subsidi d'atur, dret a l'educació i la sanitat públiques, etc. Es tracta de societats que volen fer compatible el creixement econòmic i la justícia social, a partir sobretot de diverses polítiques de redistribució dels ingressos que tenen per objecte limitar les desigualtats socioeconòmiques. Però també es tracta de societats riques i cada vegada més consumistes, en les que va creixent l'orientació dels comportaments i les costums vers l'individualisme i la recerca de la satisfacció immediata.

Així, els valors de la vida militar (submissió a l'autoritat, anonimat, disciplina, servei a la pàtria, orientació vers l'enfrontament i la guerra, etc.) s'aparten cada vegada més dels valors dels joves dels països europeus, més orientats cap a l'exercici dels drets que dels deures.¹

D'aquesta manera, les llavors de l'objecció de consciència van trobar un terreny favorable. El refús a incorporar-se a files se sustentava inicialment en creences religioses, però també polítiques (com el pacifisme o l'anti-militarisme) i, molt sovint, en una visió humanista de la vida. Avui, tot i que aquests tres factors segueixen sent importants, molts joves actuen de manera més pragmàtica que no pas ideològica. A Catalunya, la influència social dels moviments d'objecció de consciència no va començar a ser considerable fins ben entrats els anys vuitanta.

¹ Segons el model proposat per R. Inglehart, les qüestions socials relacionades amb la seguretat física de les persones (com un exèrcit fort, la lluita contra la delinqüència i el manteniment de l'ordre) formarien part de la constel·lació de valors «materialistes». Per contra, les generacions joves, que han viscut sempre en una època de prosperitat i que no han conegut directament cap guerra, tindrien un sistema de valors de tipus «postmaterialista», és a dir, més centrat en qüestions no relacionades directament amb la supervivència física (com el sentit de pertinença, l'autoexpressió intel·lectual i la satisfacció estètica). Cf.

Quan el número de ciutadans que refusaven fer el servei militar i optaven per l'objecció de consciència va començar a ser significatiu, cap als anys seixanta, alguns països europeus van fer lleis que reconeixien la seva legitimitat. Però aquest pas va suposar-ne un altre: la creació i organització de serveis civils –també obligatoris– com a recurs substitutori del servei militar (basant-se sovint en les resolucions del Consell d'Europa i del Parlament Europeu). El servei a l'Estat, doncs, ja no es feia a les casernes, amb armes a la mà, sinó que va passar a fer-se a llocs molt diversos, des dels hospitals i les escoles fins als boscos, passant per les oficines de les administracions públiques i les entitats d'ajuda als minusvàlids.

En alguns països, aquest procés no va ser gens planer (com en els casos d'Itàlia i Espanya), i va ser necessari vèncer moltes dificultats: movilitzacions al carrer, detenció i empresonament d'objectors i insubmissos, sentències judicials adverses, indiferència o incomprensió inicial dels mitjans de comunicació, etc. Va ser una lluita iniciada i seguida pels moviments socials: els partits polítics no van sumar-s'hi fins al final del procés, quan finalment van reconèixer la justesa de les reivindicacions plantejades.²

A l'Estat espanyol, i sobretot a Catalunya, el fenomen de l'objecció de consciència i de la insubmissió (o objecció total, que implica refusar també la realització de la PSS) ha adoptat –sobretot a partir de 1992– unes dimensions desconegudes a altres països europeus: fins i tot s'ha parlat de l'objecció com un «fenomen social de caràcter massiu».³

Sobre la vigència del Servei Civil

Els orígens del terme «Servei Civil» cal anar a buscar-los en els *civil servants* de l'àmbit anglosaxó, allò que avui anomenem «funcionaris» o professionals de la «funció pública»; eren anomenats «civils» perquè no pertanyien ni a l'exèrcit, ni a la

R. Inglehart, *El cambio cultural en las sociedades industriales avanzadas*, Madrid, CIS / Siglo XXI, 1991.

2 A l'Estat espanyol la llei que regulava l'objecció de consciència va arribar tard (el 1984) i de forma defectuosa (la PSS tenia una durada bastant més llarga que el servei militar i calia esperar tres anys per incorporar-s'hi). Cf. els capítols de Pepe Beunza, Xavier Rius Sant i Alfred Manso a J. Tolrà (coord.), *Objecció, la revolta pacifista*, Barcelona, Columna, 1998, p. 23-100.

3 Cf. A. Manso, a J. Tolrà (coord.), op. cit., p. 87.

magistratura, ni a la policia. Més recentment, però, a partir de la Segona Guerra Mundial, trobem a Europa la concepció moderna del Servei Civil quan «alguns ciutadans, normalment d'una manera voluntària i, si s'escau, obligatòriament, dediquen una part del seu temps a prestar serveis a la comunitat [...], la nació, la pàtria, etc., en el marc de programes promoguts i estructurats pels poders públics, que compten amb la participació activa de les associacions preexistents pel que fa a la seva organització i el seu desenvolupament».⁴

No serà fins més endavant, cap els anys seixanta, que el Servei Civil comença a ser també la prestació de caire obligatori que fan els objectors de consciència en substitució del servei militar (també obligatori). De fet, la Prestació Social Substitutòria (PSS) encara vigent a l'Estat espanyol és precisament això, una forma de Servei Civil obligatori alternatiu al servei militar.

En aquest punt resulta necessari diferenciar correctament el Servei Civil de l'associacionisme i del voluntariat (o acció voluntària). Les actuacions que abarca el Servei Civil són fetes en nom de l'interès general i requereixen, per tant, l'actuació de les administracions públiques com a ordenadores d'aquest interès general. Aquest paper actiu de les administracions és la principal diferència entre les associacions de voluntaris i el Servei Civil. L'associacionisme, en canvi, suposa el compromís lliure i voluntari del ciutadà amb una organització sorgida de la societat civil que persegueix unes determinades finalitats (reivindicacions, nous drets, difusió d'unes idees, etc.). Finalment, el voluntari és aquell que fa una acció voluntària en general; el seu compromís és més amb una idea que amb l'estructura de l'organització i, per això, el component sentimental hi és força elevat.

La conjunció de les dues grans tendències esmentades més amunt (els canvis en l'escenari internacional i els canvis en els valors de les societats occidentals) fan que avui en dia sigui poc probable que els serveis governamentals obligatoris, tant militar com civil (però sobretot el primer), comptin amb una àmplia acceptació social.

⁴ Aquesta és la definició que aporta el sociòleg Antonio del Valle, professor de la Universidad Complutense de Madrid, i expert en temes d'acció social i educació d'adults. Cf. Secretaria General de Joventut, *Jornada sobre el servei civil*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, 1999, p. 21.

La qüestió dels valors

A l'Estat espanyol, els plans del govern central –aprovats per les dues cambres parlamentàries– de professionalitzar totalment l'exèrcit i de suprimir, per tant, el servei militar obligatori⁵ i la PSS, posen sobre la taula la pregunta: i després de la PSS, què? S'obre davant nostre un gran espai en blanc carregat d'oportunitats.

Tant a l'Estat espanyol com a Catalunya, alguns sectors proposen la creació de programes voluntaris de Servei Civil com a via per contrarrestar els efectes negatius que podria tenir la desaparició de la PSS.⁶ Arran de l'elaboració de l'Avantprojecte de llei del Servei Civil de Catalunya, impulsat pel Departament de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya, aquesta proposta –la substitució de la PSS per un Servei Civil voluntari regulat per les administracions públiques– va ser discutida llargament en diversos fòrums. Aquest debat públic va posar de manifest l'existència de grups molt contraris i altres molt partidaris d'aquesta proposta.

En general, s'acostuma a justificar la necessitat de la instauració del Servei Civil (tant obligatori com voluntari, curiosament) amb objectius o valors com ara:

- facilitar la formació personal i cívica del prestador («preparació i compromís del ciutadà perquè pugui desenvolupar les tasques col·lectives»,⁷ o bé una «contribució al desenvolupament personal, social i professional de la joventut»⁸);
- fer una contribució a la comunitat, o a la societat, o a l'interès general, o al bé comú, etc. («defensa i millora de la societat per fer-la més justa»,⁹ o bé «incidència en el manteniment de la qualitat de vida de la societat, especialment dels seus col·lectius més desfavorits»¹⁰);

5 La Llei 17/1999, de 18 de maig, de Règim del Personal de les Forces Armades estableix inicialment el 31 de desembre de 2002 com la data en que ha de finalitzar el servei militar obligatori. Després s'ha dit que seria un any abans, el 31 de desembre de 2001.

6 Cf. Dirección General de Objeción de Conciencia, *Jornadas sobre el Servicio Civil*, Madrid, Ministerio de Justicia, s.d. [desembre 1999], especialment el «Documento de trabajo sobre el Servicio Civil», un dels quatre documents que conté el dossier d'aquestes jornades. Cf. també J. Tolrà, «Una proposta de futur: cap al servei civil voluntari», a J. Tolrà (coord.), op. cit., p. 181-194.

7 En paraules d'A. del Valle, op. cit., p. 23.

8 Com ho expressa el document del Ministeri de Justícia, op. cit., p. 4.

9 A. del Valle, op. cit., p. 23.

10 Ministeri de Justícia, op. cit., p. 4.

Però abans de prendre la decisió de posar en marxa programes públics de Servei Civil potser caldria organitzar un debat públic sobre quins valors col·lectius considera prioritari la societat (quin model de societat volem bastir entre tots), i després veure si alguns d'aquests valors poden ser igualment assolibles a través d'instàncies diferents al Servei Civil, com ara les estructures participatives del món associatiu, o les actuacions dels nous moviments socials que –segons alguns autors– poden tenir la capacitat de generar un canvi de valors en la societat.¹¹

Aquí és quan cal preguntar-se si –en societats pluralistes com la nostra– les administracions públiques han de prendre part activa en la promoció de determinats valors a través d'instruments com el Servei Civil: com justificar la intervenció? com justificar la *no* intervenció? Possiblement en el decurs de les pàgines que segueixen –especialment en les pàgines del capítol de Ricard Zapata– podrem anar perfilant una resposta argumentada a aquests dos interrogants.

Ara que parlem de valors també és pertinent parlar del patriotisme –el sentiment de fidelitat a una nació particular, i als seus mèrits i realitzacions, tal com l'entèn MacIntyre¹² que, en el decurs dels últims trenta anys, ha passat per un profund procés de replantejament i redefinició. Tot i que el vell patriotisme de prepotència i confrontació segueix gaudint de bona salut (el cas dels EUA és paradigmàtic), va rebre una bona sacsejada als anys seixanta-setanta per part dels moviments de caire contracultural i antiautoritari (com els grups antimilitaristes que hem esmentat més amunt), i és improbable que a hores d'ara pugui mobilitzar a una majoria de la població de molts països.

11 Partint d'aquesta afirmació (sustentada en autors com Melucci i Eyeran & Jamison), així com de l'experiència del moviment antimilitarista a Catalunya a la dècada dels noranta, Lluç Pelàez estudia –entre altres coses– l'èxit dels valors que promou la insubmissió: l'antimilitarisme i la desobediència. Cf. Lluç Pelàez, *Insubmissió. Moviment social i incidència política*, Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona, 2000, p. 29, 141-146.

12 Vegeu el seu article «El patriotisme és una virtut?», en el qual contraposa la moralitat impersonal del liberalisme (necessària en l'àmbit de les institucions per garantir la supervivència d'una societat política de grans dimensions) a la moralitat clarament parcial del patriotisme (però també necessari per al funcionament eficaç d'una societat moderna), i la confusió que es desprèn en el món d'avui de la convivència d'aquestes dues moralitats en les societats democràtiques avançades (cf. Àngel Castiñeira (dir.) / Equip CETC, *Comunitat i nació*, Barcelona, Proa, 1995, p. 111-129).

En els últims anys, però, el debat sobre les virtuts i les responsabilitats cíviques està aixecant acta del naixement d'un nou patriotisme que s'orienta vers unitats territorials més petites, de tipus comunitari (nacions sense estat, regions, ciutats), que es construeix de baix a dalt, i que està impulsat per tota mena d'actors, principalment sorgits de la societat civil. Els objectius d'aquest nou interès pel bé comú són molt ambiciosos i s'orienten cap el benestar econòmic, l'aprofundiment de la democràcia i la promoció d'una vida amb sentit. És remarcable que aquest nou sentiment de pertinença s'expressa en comportaments de caire cívic i cooperatiu, com en la voluntat d'arribar a acords tant amb institucions del sector estatal com amb les empreses.¹³ En aquest context, ens pot ser útil un Servei Civil de llarga durada regulat i gestionat per les administracions públiques? Respondre de forma convincent aquest interrogant va molt més enllà de les limitades aportacions d'aquest treball, però potser pot ajudar a respondre altres interrogants menors.

2. Sobre aquest treball

L'objectiu principal d'aquest estudi és exposar de forma descriptiva els models de Servei Civil (tan de caire obligatori com voluntari) impulsats i gestionats pels governs de diversos països: França, Itàlia, Alemanya i els Estats Units (EUA). D'aquesta manera es pot disposar de dades de referència que permeten enriquir el debat sobre la possible necessitat i oportunitat d'implantar el Servei Civil a Catalunya, i sobre les característiques que aquest hauria de tenir.

L'estudi té principalment dues parts: la primera inclou un text de Ricard Zapata, professor de Ciència Política de la Universitat Pompeu Fabra (Barcelona), sobre quin model de ciutadania és el més adequat per legitimar la realització d'un Servei Civil de caràcter voluntari (entès aquest com una expressió de primer ordre de la responsabilitat cívica del ciutadà). Aquesta primera part pretén aportar llum sobre els arguments filosòfics i polítics més importants que hi ha a la base de la qüestió del Servei Civil: com justificar en la teoria (i promoure en la pràctica) els deures morals de la persona respecte de la comunitat en la que viu.

13 Sobre la rellevància de l'articulació del protagonisme de la societat civil i dels comportaments cooperatius resulta molt estimulant la lectura de Robert D. Putnam, *Per a fer que la democràcia funcioni. La importància del capital social*, ed. a cura de Carles Boix, Barcelona, Proa, 2000.

La segona part, en canvi, fuig de la perspectiva analítica de la primera i presenta quatre informes de caràcter descriptiu (amb algunes pinzellades interpretatives ocasionals) sobre la realitat del Servei Civil en tres països de l'àmbit europeu (França, Itàlia i Alemanya) i en un de nord-americà (els EUA): Véronique Busson, directora de l'associació de voluntariat Cotravaux, es fa càrrec del cas francès; Laia Oto Llorens, membre del secretariat de la Societat Internacional pel Desenvolupament (SID), explica l'experiència italiana; Klaus-Jürgen Nagel i Andreas Ross, del Departament de Ciència Política de la Universitat Pompeu Fabra, s'ocupen d'Alemanya; i, finalment, Albino Santos, màster en Administració Pública per la Universitat de Harvard, mostra les peculiaritats del Servei Civil als EUA.

Cada informe té alguns punts centrals en comú, com ara l'origen del Servei Civil al país (i el seu desenvolupament legislatiu), el debat social que ha provocat el Servei Civil als últims anys, una caracterització dels principals trets del Servei Civil i, finalment, els principals valors que vol promoure el Servei Civil en cada cas.

Tanmateix, tots els informes tenen les seves singularitats. A vegades hem considerat necessari eliminar passatges sencers dels informes, pel fet que no aportaven dades rellevants pel que fa a l'objectiu principal de l'estudi. Altres vegades, en canvi, hem preferit mantenir passatges no imprescindibles, però que aportaven una informació addicional que podia resultar d'utilitat (per exemple, la detallada exposició dels posicionaments parlamentaris sobre la legislació aprovada recentment a França).

Finalment, l'annex recull una informació molt breu sobre dos casos més: el dels Països Baixos (analitzat per Roger Martínez Sanmartí) i el de Noruega, redactat per qui escriu aquestes línies.

Barcelona, 22 d'octubre de 2000

Mapa de les funcions dels objectors a les entitats amb Prestació Social Substitutòria

Estudi de l'impacte de la desaparició de la
Prestació Social Substitutòria a les entitats

Informe de resultats

Institut DEP

Direcció

Enric Renau

Direcció del projecte

Laia Pellejà

Equip tècnic

Eduard Arderiu

Jordi Mitjana

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència
Secretaria General de Joventut

Barcelona, 2001

Mapa de les funcions dels objectors a les entitats amb prestació social substitutòria : estudi de l'impacte de la desaparició de la prestació social substitutòria a les entitats : informe de resultats.

- (Espais de reflexió ; 7)

ISBN 84-393-5592-0

I. Renau, Enric, dir. II. Pellejà, Laia, dir. III. Arderiu, Eduard IV. Mitjana, Jordi V. Catalunya. Secretaria General de Joventut VI. Institut DEP VII. Col·lecció: Espais de reflexió ; 7

1. Servei civil - Catalunya - Personal 2. Objectors de consciència - Catalunya - Treball

364.62(467.1)

© Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència
Secretaria General de Joventut

1a edició: desembre 2001

Tiratge: 1.000

Impressió: Romargraf

Disseny i maquetació: Secretaria General de Joventut

D.L.: B-50948-2001

ISBN: 84-393-5592-0

Índex

Pròleg	9
I. Introducció	13
I.1. Objectius	14
I.2. Metodologia	15
A. Fonts	15
B. Procés metodològic	15
II. Entitats	19
II.1 Les organitzacions amb PSS en el marc català	21
II.1.1 Evolució	21
II.1.2 Situació actual	22
A. Organitzacions amb PSS	22
A.1. Nombre	22
A.2. Titularitat	22
A.3. Pes de les organitzacions amb PSS en els sectors públic i privat	23
B. Entitats amb PSS respecte a les entitats catalanes	24
B.1. Nombre	24
B.2. Tipus	25
B.3. Sectors	27
II.2 Radiografia de les entitats amb PSS	32
II.2.1 Sectors de la PSS	33
A. Organitzacions amb PSS	33
B. Pes de les entitats amb PSS en cada sector de la PSS	36
II.2.2 Activitats de la PSS	37
A. Nombre d'activitats de la PSS per organització	37
B. Distribució d'activitats de la PSS per organització	38
C. Activitats de la PSS segons cada sector	42

C.1.	Organitzacions amb PSS	.42
C.2.	Pes de les activitats de les entitats amb PSS	.44
D.	Distribució de les activitats de la PSS segons cada sector	.45
D.1.	Serveis socials	.45
D.2.	Educació i cultura	.49
D.3.	Serveis sanitaris	.51
D.4.	Medi ambient	.53
D.5.	Protecció civil	.55
D.6.	Educació en el lleure	.57
D.7.	Cooperació internacional	.59
D.8.	Serveis socials per la pau	.61
II.2.3.	Distribució territorial de la PSS	.63
A.	Organitzacions amb PSS	.63
B.	Pes de les entitats amb PSS dins el territori	.65
II.2.4.	Horari de la PSS	.66
A.	Organitzacions amb PSS	.66
B.	Pes de les entitats amb PSS respecte a l'horari	.67
II.2.5.	Allotjament i manteniment de la PSS	.68
A.	Organitzacions amb PSS	.68
B.	Pes de les entitats amb PSS respecte a l'allotjament i la manteniment	.69
III. Places		.71
III.1.	Evolució de les places de la PSS	.73
III.2.	Situació actual de les places de la PSS	.75
A.	Nombre i tipus de plaça de la PSS	.75
B.	Distribució de les places de la PSS	.77
B.1.	Nombre de places concertades de la PSS per organització	.77
B.2.	Nombre de places de mutu acord de la PSS per organització	.79
C.	Estat de les places de la PSS	.79
C.1.	Places concertades de la PSS	.79
C.2.	Pes de l'estat de les places concertades de la PSS de les entitats amb PSS	.81
C.3.	Places de mutu acord de la PSS	.81

C.4.	Pes de l'estat de les places mutu acord de la PSS de les entitats amb PSS	.82
IV. Objectors		.85
IV.1.	Evolució de la PSS pel que fa als objectors	.86
A.	Sol·licituds d'objecció de consciència	.86
B.	Reconeixements d'objectors de consciència	.88
C.	Crides d'objectors de consciència	.90
D.	Objectors de consciència en actiu	.92
IV.2.	Situació actual dels objectors de consciència	.95
A.	Nombre d'objectors de consciència	.95
B.	Objectors de consciència en les organitzacions amb PSS	.95
C.	Pes de la situació dels objectors de consciència amb destinació reconeguda en les entitats amb PSS	.97
IV.3.	Activitats dutes a terme pels objectors incorporats a les entitats amb PSS	.98
IV.4.	Activitats dutes a terme pels objectors incorporats segons cada sector de la PSS	.102
IV.5.	Distribució de les activitats dels objectors incorporats segons cada sector de la PSS	.108
A.	Serveis socials	.108
B.	Educació i cultura	.111
C.	Serveis sanitaris	.113
D.	Medi ambient	.115
E.	Protecció civil	.117
F.	Educació en el lleure	.119
G.	Cooperació internacional	.120
H.	Serveis socials per la pau	.122
IV.6.	Distribució territorial dels objectors	.124
A.	Objectors incorporats a la PSS	.124
B.	Pes de la distribució territorial dels objectors incorporats a les entitats amb PSS	.125
C.	Objectors adscrits a la PSS	.126
D.	Pes de la distribució territorial dels objectors adscrits a les entitats amb PSS	.128

IV.7.	Horari dels objectors	129
A.	Objectors incorporats a la PSS	129
B.	Pes de l'horari dels objectors incorporats a les entitats amb PSS	130
C.	Objectors adscrits a la PSS	131
D.	Pes de l'horari dels objectors adscrits a les entitats amb PSS	132
IV.8	Any de naixement dels objectors	134
A.	Objectors incorporats a la PSS	134
B.	Pes de l'edat dels objectors incorporats a les entitats amb PSS	135
C.	Objectors adscrits a la PSS	135
D.	Pes de l'edat dels objectors adscrits a les entitats amb PSS	135
IV.9.	Perfils dels llocs per ocupar	138
V.	Conclusions	143

**Informe sobre el servei civil.
Les experiències de França, Itàlia,
Alemanya i els Estats Units**

Marc Dueñas (coord.)

*Ricard Zapata
Véronique Busson
Laia Oto Llorens
K.J. Nagel i A. Ross
Albino Santos*

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència
Secretaria General de Joventut

**Centre d'Estudis
de Temes Contemporanis**

Barcelona, 2001

Informe sobre el servei civil : les experiències de França, Itàlia, Alemanya i els Estats Units - (Espais de reflexió ; 6)
ISBN 84-393-5509-2
I. Dueñas, Marc, ed. II. Zapata, Ricard III. Catalunya. Secretaria General de Joventut IV. Centre d'Estudis de Temes Contemporanis V. Títol VI. Col·lecció: Espais de reflexió ; 6
1. Servei civil
364.62

© Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència
Secretaria General de Joventut

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència
Centre d'Estudis de Temes Contemporanis

1a edició: agost 2001
Tiratge: 1.000
Impressió: Gramagraf, s.c.c.l
Disseny i maquetació: Secretaria General de Joventut
D.L.: B-39143-2001
ISBN: 84-393-5509-2

Índex

Pròleg	7
Introducció. Quin futur per al servei civil?, per Marc Dueñas	9
I. Els deures i les responsabilitats cíviques en el debat contemporani sobre la ciutadania, per Ricard Zapata-Barrero	19
II. Quatre experiències estatals de servei civil França, per Véronique Busson	52
Itàlia, per Laia Oto Llorens	75
Alemanya, per K. J. Nagel i A. Ross	87
Estats Units, per Albino Santos	105
III. La Unió Europea i el servei civil: el Servei Voluntari Europeu per a Joves, per Ramon Closas	127
IV. Annex Països Baixos	139
Noruega	145

Seminari sobre el Tercer Sector

Ricard Gomà
Joan Subirats
Laura Giménez (coord.)

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència
Secretaria General de Joventut

Barcelona, 2001

Seminari sobre el Tercer Sector (2000 : *Barcelona*)

Seminari sobre el Tercer Sector - (Espais de reflexió ; 5)
Seminari celebrat el dia 3 de febrer de l'any 2000 a la Universitat Autònoma de Barcelona
ISBN 84-393-5512-2
I. Gomà, Ricard II. Subirats, Joan III. Giménez Gual, Laura, dir.
IV. Catalunya. Secretaria General de Joventut V. Títol VI. Col·lecció: Espais de reflexió ; 5
1. Entitats sense ànim de lucre - Congressos 2. Societat civil - Congressos
334.012.46(061.3)

© Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència
Secretaria General de Joventut

1a edició: agost 2001
Tiratge: 1.000
Impressió: Gramagraf, s.c.c.l.
Disseny i maquetació: Secretaria General de Joventut
D.L.: B - 39143 - 2001
ISBN: 84-393-5512-2

Índex

Presentació	7
Sistematització de les aportacions efectuades en el marc del «Seminari sobre el tercer sector» per Laura Giménez	9
1. La gènesi del debat sobre el tercer sector	9
2. Què suposa el tercer sector en la societat	13
3. Elements per a una definició de tercer sector	14
4. Les principals clivelles i les necessitats de concreció	23
5. La intervenció del sector públic en el tercer sector	26
El Tercer Sector. Apunts i reflexions a l'entorn d'una tipologia per Ricard Gomà i Joan Subirats	35

La supressió de la prestació social substitutòria a les entitats catalanes

Nuria Font

Equip d'Anàlisi Política
Universitat Autònoma de Barcelona

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència
Secretaria General de Joventut

Barcelona, 2001

Font, Núria

La Supressió de la prestació social substitutòria a les entitats catalanes. - (Espais de reflexió ; 4)
ISBN 84-393-5493-2
I. Catalunya. Secretaria General de Joventut II. Títol III. Col·lecció: Espais de reflexió ; 4 1. Objectors de consciència - Catalunya 2. Voluntaris - Catalunya 3. Associacions, institucions, etc. - Catalunya - Personal 364.62:343.343.5(467.1)

© Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència
Secretaria General de Joventut

1a edició: juliol 2001
Tiratge: 1.000
Impressió: Romargraf
Disseny i maquetació: Secretaria General de Joventut
D.L.: B-35905-2001
ISBN: 84-393-5493-2

Índex

Pròleg	7
Presentació	10
1. Introducció	12
2. Metodologia del treball	13
3. L'experiència de la PSS	19
3.1. Objectors: actituds, tasques acomplertes i trets diferenciadors	19
3.2. Impactes positius i negatius de la PSS	21
3.2.1. Impactes positius	22
3.2.2. Impactes negatius	23
3.2.3. Possibles punts de desacord	25
4. La supressió de la PSS	29
4.1. Pes dels objectors i grau de dependència de les entitats	29
4.2. Possibles punts de desacord	35
5. Respostes de les entitats i les administracions públiques	36
5.1. Respostes de les entitats	36
5.1.1. Entitats que han tingut objectors i que actualment no en tenen	36
5.1.2. Entitats que tenen objectors en l'actualitat	42
5.2. Respostes de les administracions	43
5.2.1. Respostes suggerides per les entitats	43
5.2.2. Respostes suggerides per les administracions	47